

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно – економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра, обліку, оподаткування та управління фінансово – економічною
безпекою

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:

В.о. завідувача кафедри,
к.е.н., доцент

_____ **Ольга ГУБАРИК**
« ____ » _____ **20__** р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему: Організація системи економічної безпеки підприємства та її
удосконалення

Освітньо-професійна програма «Управління фінансово-економічною
безпекою»

Спеціальність 073 «Менеджмент»

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Здобувач

Анастасія РОММА

Науковий керівник,

науковий ступінь, посада

Ольга ЧЕПЕЦЬ

Дніпро – 2024

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**Факультет:** Обліку і фінансів**Кафедра:** Обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою**Освітньо-професійна програма:** «Управління фінансово-економічною безпекою»**Спеціальність:** 073 «Менеджмент»**Рівень вищої освіти:** другий (магістр)**ЗАТВЕРДЖУЮ****В.о зав. кафедри _____ Ольга ГУБАРИК**

« _____ » _____ 2024р.

ЗАВДАННЯ**РОММИ АНАСТАСІЇ СЕРГІЙВНІ**

1. Тема роботи «Організація системи економічної безпеки підприємства та її удосконалення».

Науковий керівник: Чепець О.Г., к.е.н, доцент

затверджені наказом ДДАЕУ «09» жовтня 2024 р. № 3363

2. Термін подання здобувачем роботи: «16» грудня 2024 року.

3. Вихідні дані до роботи: наукові статті провідних вчених у галузі економічної безпеки, нормативні акти, навчальні посібники, підручники, данні обліку та звітності товариства з обмеженою відповідальністю «ТМД ГРУП» за останні п'ять років.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розкрити): 1. Теоретичний базис організації системи економічної безпеки підприємств. 2. Організація системи економічної безпеки у ТОВ «ТМД ГРУП» 3. Удосконалення організації системи економічної безпеки підприємства.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень). Ідентифікація основних характеристик системи економічної безпеки підприємства. Узагальнення основних завдань системи економічної безпеки підприємства. Суб'єкти системи економічної безпеки підприємства. Засоби забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємства. Оцінка майна та капіталу ТОВ «ТМД ГРУП» за 2019-2023 рр., тис. грн.. Аналітичне вирівнювання зміни вартості основних засобів ТОВ «ТМД ГРУП» за 2019-2023 рр. Динаміка зміни первинної та залишкової вартості основних засобів підприємства за 2019-2023 рік. Динаміка чистого доходу та собівартості реалізованої продукції ТОВ «ТМД ГРУП» за 2019-2023 роки. Діаграма областей складових економічної безпеки підприємства. Організаційна структура ТОВ «ТМД ГРУП» та основні функціональні обов'язки співробітників.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата
		завдання видав

7. Дата видачі завдання _____ 18 березня 2024р. _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретичний базис організації системи економічної безпеки підприємств	20.05.2024	
2	Організація системи економічної безпеки у ТОВ «ТМД ГРУП»	18.09.2024	
3	Удосконалення організації системи економічної безпеки підприємства	25.10.2024	
4	Формування висновків	17.11.2024	
5	Оформлення кваліфікаційної роботи	08.12.2024	

Здобувач _____
(підпис)

Анастасія РОММА
(прізвище та ініціали)

Науковий керівник _____
(підпис)

Ольга ЧЕПЕЦЬ
(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	5
ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ БАЗИС ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ	10
1.1. Система економічної безпеки підприємства: сутність, характеристики та завдання	10
1.2. Організація системи економічної безпеки підприємства та її основні елементи	13
1.3. Місце та роль обліково-аналітичного забезпечення в організації системи економічної безпеки підприємства	20
Висновки до розділу 1	23
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ У ТОВ «ТМД ГРУП»	25
2.1. Організаційно-фінансова характеристика товариства з обмеженою відповідальністю «ТМД ГРУП»	25
2.2. Оцінка рівня економічної безпеки ТОВ «ТМД ГРУП» за окремими складовими	34
2.3. Характеристика організації системи економічної безпеки у ТОВ «ТМД ГРУП»	40
Висновки до розділу 2	45
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА	47
3.1. Вибір стратегії економічної безпеки підприємства на основі моделі Z-рахунку Альтмана	47
3.2. Розробка алгоритму формування системи економічної безпеки підприємства	53
3.3. Мінімізація впливу професійного ризику бухгалтерів-аналітиків на рівень економічної безпеки підприємства	56

Висновки до розділу 3	60
ВИСНОВКИ	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	64

РЕФЕРАТ

Тема: Організація системи економічної безпеки підприємства та її удосконалення.

Кваліфікаційна робота містить: 70 сторінок, 4 таблиці, 17 рисунків, 53 літературних джерела.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є удосконалення організації системи економічної безпеки на підприємстві.

Об'єктом дослідження є процес організації системи економічної безпеки на підприємстві.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів організації системи економічної безпеки підприємства.

Методами дослідження, що застосовувалися при виконанні кваліфікаційної роботи були аналіз та синтез, спостереження, опис та порівняння; графоаналітичні методи для візуалізації даних, математичні та статистичні методи аналізу.

Під час написання кваліфікаційної роботи розкриті поняття сутності системи економічної безпеки підприємства, її основні характеристики та завдання, досліджено організацію системи економічної безпеки підприємства та її основні елементи; визначено місце та роль обліково-аналітичного забезпечення в організації системи економічної безпеки підприємства; наведено організаційно-фінансову характеристику товариства з обмеженою відповідальністю «ТМД ГРУП» та визначено рівень його економічної безпеки в розрізі основних складових.

Результати отримані під час дослідження впроваджені у діяльність товариства з обмеженою відповідальністю ТОВ «ТМД ГРУП» м. Дніпро.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА, СИСТЕМА, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ,
ОРГАНІЗАЦІЯ, ФУНКЦІОНУВАННЯ

ABSTRACT

Topic: Organization of the economic security system of the enterprise and its improvement.

The qualification work contains: 70 pages, 4 tables, 17 figures, 53 literary sources.

The purpose of the final qualification work is to improve the organization of the economic security system at the enterprise.

The object of the study is the process of organizing the economic security system at the enterprise.

The subject of the study is a set of theoretical, methodological and practical aspects of organizing the economic security system of the enterprise.

The research methods used in the performance of the qualification work were analysis and synthesis, observation, description and comparison; graph-analytical methods for data visualization, mathematical and statistical methods of analysis.

During the writing of the qualification work, the concepts of the essence of the economic security system of the enterprise, its main characteristics and tasks were revealed, the organization of the economic security system of the enterprise and its main elements were investigated; the place and role of accounting and analytical support in the organization of the economic security system of the enterprise were determined; The organizational and financial characteristics of the limited liability company "TMD GROUP" are given and the level of its economic security is determined in terms of its main components.

The results obtained during the study were implemented in the activities of the limited liability company LLC "TMD GROUP" in Dnipro.

KEYWORDS

ECONOMIC SECURITY, SYSTEM, SECURITY PROVISION,
ORGANIZATION, FUNCTIONING

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Одним із завдань сучасного бізнесу є забезпечення собі безперебійного та стабільного існування, що не можливо без комплексного та системного підходу до налагодження економічної безпеки підприємства. Система економічної безпеки підприємства може бути на належному рівня лише за умови якщо її правильно організувати. Організація системи економічної безпеки є багатоступеневим і комплексним процесом, спрямованим на збереження стабільності та зростання підприємства навіть у складних умовах і цьому процесу на підприємстві необхідно приділяти особливу увагу. Саме цим і обумовлена актуальність обраної теми.

Актуальність теми кваліфікаційної роботи підтверджується великою кількістю публікацій стосовно процесу забезпечення економічної безпеки підприємства. Зокрема цікавими є праці Андріїв Н. [1], Бондаренко О.О. та Сухецького В.А. [3], Васильціва Т. Г. [6-7], Герасимчука З.В. та Вавдіюк Н.С. [9], Губського Б. В. [13], Небавої М. І. та Міронової Ю.В. [26], Одношевної О.О., Міньковської А.В. та Саванчук Т.М. [29] та інші науковці.

Велика кількість наукових праць присвячена також питанням обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки. Серед них заслуговують на увагу праці Безродної Т.М. [2], Бруханський Р. Ф. [4], Василішин С. І. [5], Гнилицька Л.В. [11], Лень В. С. [34] і інших вчених. Проте зміни в зовнішньому та внутрішньому середовищі роботи підприємств настільки динамічні, що процес організації системи економічної безпеки суб'єктів господарювання потребує постійного вдосконалення.

Метою кваліфікаційної роботи є удосконалення організації системи економічної безпеки на підприємстві.

Для досягнення мети під час дослідження поставлено та вирішено наступні завдання:

- визначити сутність системи економічної безпеки підприємства,

виділити її основні характеристики та завдання;

- дослідити поняття організації системи економічної безпеки підприємства та визначити її основні елементи;
- встановити роль та місце обліково-аналітичного забезпечення в організації системи економічної безпеки підприємства;
- провести аналіз господарсько-фінансової діяльності товариства з обмеженою відповідальністю «ТМД ГРУП»;
- здійснити оцінку рівня економічної безпеки ТОВ «ТМД ГРУП» за окремими складовими;
- надати характеристику організації системи економічної безпеки у ТОВ «ТМД ГРУП»;
- розробити порядок вибору стратегії економічної безпеки на основі моделі Z-рахунку Альтмана;
- розробити алгоритм формування системи економічної безпеки підприємства;
- намітити шляхи мінімізації впливу професійного ризику бухгалтерів-аналітиків на рівень економічної безпеки підприємства;

Об'єктом дослідження є процес організації системи економічної безпеки на підприємстві.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів організації системи економічної безпеки підприємства.

Методами дослідження, що застосовувалися при виконанні кваліфікаційної роботи були аналіз та синтез, спостереження, опис та порівняння; графоаналітичні методи для візуалізації даних, математичні та статистичні методи аналізу.

Основними науковими результатами, що представляють наукову новизну є наступні:

удосконалено:

- підходи до вибору стратегії і режиму роботи системи економічної безпеки підприємства на основі розрахунку моделі Альтмана та інтерпретації її результатів;
- порядок формування системи економічної безпеки, шляхом виділення

в цьому процесі семи основних етапів, які включають весь комплекс робіт з її організації від обстеження об'єкта до оцінки дієвості сформованої системи;

- процес мінімізації впливу ризиків професійної діяльності бухгалтерів-аналітиків на рівень економічної безпеки підприємства шляхом виділення напрямів мінімізації такого впливу та встановлення засобів їх реалізації;

набуло подальшого розвитку:

- ідентифікація основних характеристик системи економічної безпеки підприємства, як основи забезпечення комплексного підходу до її організації;

- групування засобів забезпечення функціонування системи економічної безпеки в залежності від ролі, яку вони виконують.

Апробація результатів роботи. Положення, що є ключовими в кваліфікаційній роботі були представлені та обговорені на наукових конференціях та засіданнях наукових гуртків кафедри обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою.

Публікації. За результатами проведеного дослідження опубліковано 4 наукові праці, з яких одна стаття у фаховому виданні і три тези у матеріалах конференції, загальним обсягом 0,41 друк.арк.

Кваліфікаційна робота містить вступ, три розділи, висновки та список використаних джерел. Обсяг кваліфікаційної роботи становить 70 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ БАЗИС ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

1.1. Система економічної безпеки підприємства: сутність, характеристики та завдання

Сучасні умови діяльності українських підприємств тісно пов'язані з ризиками які викликані як зовнішнім середовищем їх діяльності так і проблемами які виникають всередині підприємства.

Всі ці ризики впливають на безпеку діяльності бізнесу, тому кожному керівнику підприємства необхідно постійно дбати про забезпечення стабільності свого існування. Питання загруз з якими стикаються бізнес сьогодні ще й ускладнилося тим, що українські підприємства функціонують в умовах війни і до звичайних ризиків підприємницької діяльності додалися ще й ризики військового часу. Все це викликало посилений інтерес до питань забезпечення економічної безпеки підприємства.

Скорук О. дає таке визначення безпеки: «Безпека – стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства, організації від потенційно і реально наявних загроз або відсутність таких загроз» [47, С. 6].

Загальне поняття «безпеки» почало вживатися в контексті з бізнесовою діяльністю не так давно і в основному це пов'язано з швидким розвитком економічних відносин та розширенням співпраці підприємств різних форм власності та видів діяльності.

Та ж Скорук О. наголошує: «Безпека – це такий стан того чи іншого об'єкта, який дозволяє запобігти зовнішнім і внутрішнім загрозам та сприяє їх нейтралізації для забезпечення ефективного існування» [47, С. 6].

Враховуючи, що суб'єкти господарювання функціонують в економічному середовище, яке включає як економічні відносини з різними контрагентами так і правове, фінансове та інше оточення, то для визначення

безпечного існування підприємства частіше вживається термін «економічна безпека».

Небава М. І. та Міронова Ю.В. зазначають що «Вперше термін «економічна безпека» було використано майже дев'яносто років тому Ф. Рузвельтом. Офіційно він зафіксований 1985 року». Така офіційна фіксація зазначеного терміну відбулася коли «...на 40-й сесії Генеральної Асамблеї ООН було прийнято резолюцію «Міжнародна економічна безпека»» [26].

На сьогодні практично всі науковці наголошують на багатогранності поняття економічна безпека та різних підходах до його визначення його сутності. Проте який би підхід ми не розглядали фактично в цілому всі погоджуються, що все ж «економічна безпека» - це певний стан захищеності суб'єкта господарювання, тоді як забезпечення економічної безпеки – це безперервний процес, який потребує постійної уваги та вдосконалення.

Виходячи з цього одним із завдань сучасного бізнесу є забезпечення собі безпечного та стабільного існування, що не можливо без комплексного та системного підходу до вказаного процесу. У зв'язку з цим з'явилося поняття «система економічної безпеки».

Бондаренко О.О., Сухецький В.А. з цього приводу зазначають: «Системний підхід базується на принципі цілісності об'єкта дослідження, тобто дослідження його властивостей як єдиного цілого» [3]. Це пояснюється тим, що тільки «...ціле (система) володіє такими якостями, якими не володіє жоден його складник» [3]. Зазначений підхід базується на тому, що між складовими єдиного цілого виникають такі зв'язки, що дають синергетичний ефект.

Гетьман О.О., Шаповал В.М. його розглядають як «..такий зв'язок, який за спільної дії окремих елементів системи забезпечує загальний ефект, більший, ніж сума ефектів цих елементів, які б діяли незалежно» [10]. Аналогічний підхід до розуміння сутності синергетичного зв'язку спостерігається і у науковців які працюють в галузі кібернетики та загальній теорії систем.

Губський Б. В. пише: «Під час формування системи як єдиного цілого її складники зазнають якісних змін» [13]. Таким чином, будь-яка система формується на основі зв'язку її складових. «Створення системи здійснюється за рахунок перетворення структури взаємозв'язків між складниками, а також завдяки розвитку цих складників» [13].

Спираючись на вище зазначене, можемо констатувати, що в умовах ринкової середовища кожному суб'єкту господарювання потрібна система економічної безпеки при цьому система економічної безпеки кожного суб'єкту буде абсолютно індивідуальною, адже вона залежить від багатьох складових та умов в яких працює суб'єкт господарювання в конкретний момент. До таких умов належить вид діяльності, фінансове та матеріально-технічне забезпечення, правове поле функціонування суб'єкту господарювання, наявність кадрового потенціалу, наявність самої служби безпеки на підприємстві, розуміння кожним працівником своїх обов'язків у галузі безпеки та інших факторів.

Разом всі ці фактори поєднуючись між собою створюють систему і повинні працювати як єдине ціле. Якщо якийсь із факторів знаходиться в поганому стані, то його негативний вплив буде проявлятися на системі в цілому.

Кракос Ю. Б., Разгон Ю. Б. заявляють що: «Система економічної безпеки вибудовується з урахуванням перерахованих завдань, умов конкурентної боротьби, специфіки бізнесу, технологічних особливостей, конкурентної стратегії, стадії життєвого циклу підприємства» [23].

Тобто лише комплексний підхід до поняття системи економічної безпеки та її побудови на підприємстві може дати бажаний результат.

З цього приводу Саванчук Т.М. зазначає: «Застосування комплексного підходу при розробці стратегії організації системи економічної безпеки на підприємстві буде оптимізувати його економіку, підвищувати продуктивність та забезпечить наявність ресурсів» [42].

Щоб реалізувати комплексний підхід до побудови системи економічної

безпеки, на нашу думку необхідно, перш за все виділити її основні характеристики (рис. 1.1)

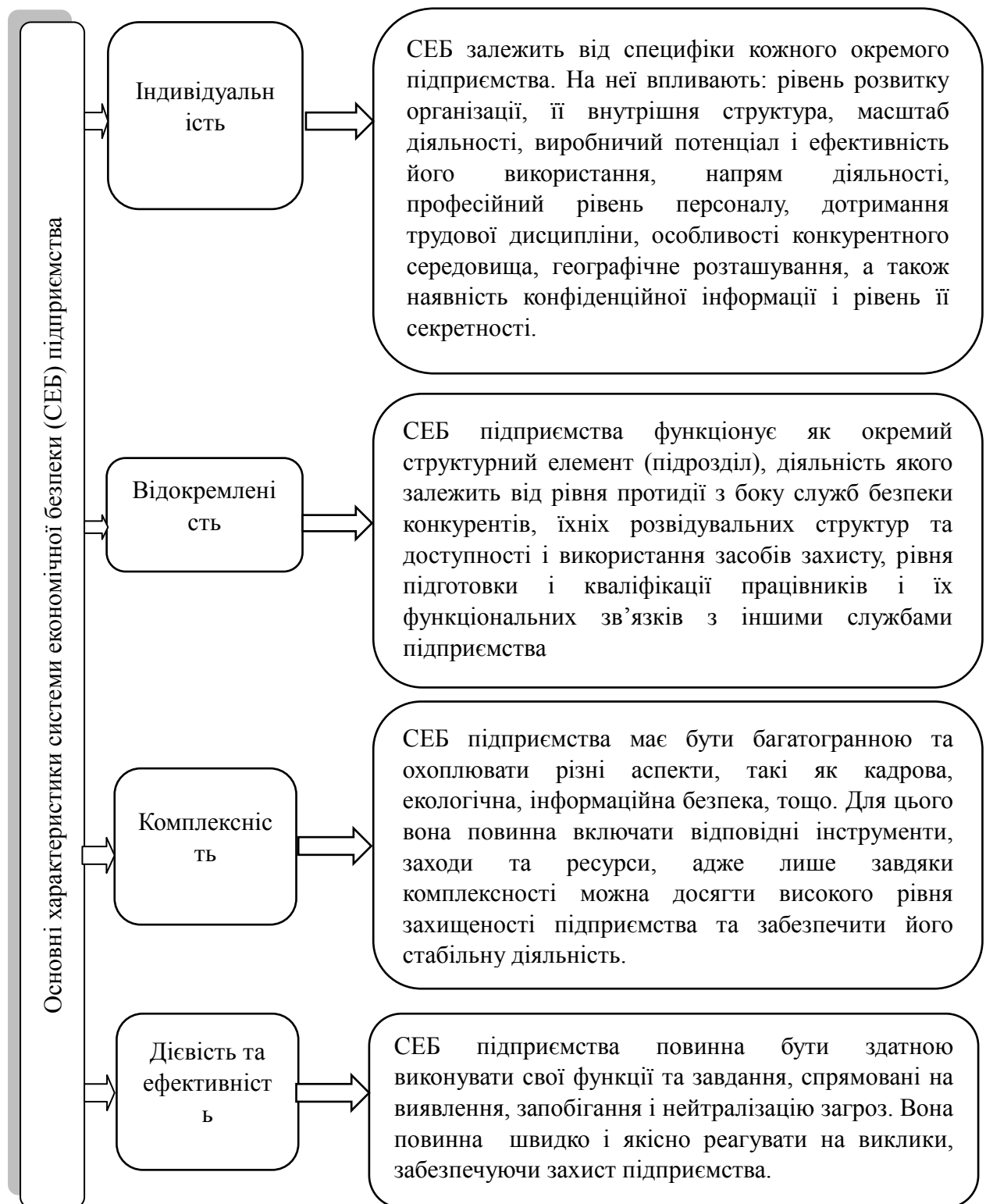

Рис. 1.1. Ідентифікація основних характеристик системи економічної безпеки підприємства

На нашу думку, якщо система економічної безпеки підприємства буде володіти наведеними на рисунку характеристиками, то витрати на її діяльність будуть виправданими, а суб'єкт господарювання зможе максимально бути захищеним від негативних впливів зовнішнього та внутрішнього середовища, тобто володіючи наведеними характеристиками, система економічної безпеки зможе виконувати свої основні завдання (рис. 1.2)

Рис. 1.2. Узагальнення основних завдань системи економічної безпеки підприємства

Таким чином, систему економічної безпеки підприємства можна розглядати як організовану, комплексну сукупність заходів, інструментів та методів, спрямованих на захист економічних інтересів суб'єкта господарювання від можливих загроз, як зовнішніх, так і внутрішніх та забезпечення стабільності і ефективності його діяльності. Встановлено, що вказана система, для виконання своїх завдань, повинна володіти такими основними характеристиками як індивідуальність, відокремленість, комплексність, дієвість та ефективність.

1.2. Організація системи економічної безпеки підприємства та її основні елементи

Визначивши економічну сутність економічної безпеки та встановивши її основні характеристики, можемо стверджувати, що економічна безпека підприємства може бути на належному рівня лише за умови якщо її правильно організувати.

Васильців Т. Г. організацію системи економічної безпеки підприємства пропонує розглядати як: «комплекс заходів різного спрямування на різні види діяльності підприємства, які мають на меті захистити його інтереси від негативного впливу зовнішнього та внутрішнього середовища» [6].

В свою чергу, Саванчук Т.М. наголошує, що: «Організація системи економічної безпеки підприємства є результатом системи внутрішніх та зовнішніх факторів функціонування та розвитку підприємства, що відображає складну систему різних економічних відносин» [42]. Вона обґрунтовує думку, що: «Організація системи безпеки підприємства має базуватися на правовому регулюванню економічних процесів у цілому в країні» [42].

Отже, організація системи економічної безпеки є багатоступеневим і комплексним процесом, спрямованим на збереження стабільності та зростання підприємства навіть у складних умовах і цьому процесу на підприємці

необхідно приділяти особливу увагу.

Взагалі сам термін організація, як дія якраз і передбачає набір певних дій та формування механізму який би забезпечив належне функціонування системи економічної безпеки підприємства. Для побудови такого дієвого механізму на підприємстві, перш за все, треба визначити елементи самої системи економічної безпеки, що повинні бути в ньому враховані.

Такими основними елементами, на думку Новик І.В. є: «..об'єкти, суб'єкти, принципи, функції, цілі та завдання, стратегія, механізм забезпечення економічної безпеки, режими функціонування» [27].

Ми не зовсім погоджуємося з цією думкою, так як вважаємо, що розроблений механізм функціонування системи економічної безпеки підприємства уже є результатом її організації, а не окремим елементом. Якраз сама організація системи економічної безпеки підприємства і має бути направлена на те, щоб на підприємстві з'явився та ефективно функціонував механізм забезпечення безпеки.

Виходячи з цього, розглянемо основні елементи системи економічної безпеки на яких потрібно зосередити увагу. організовуючи систему економічної безпеки підприємства.

Так, об'єктами системи економічної безпеки є всі сторони та напрямки діяльності підприємства, які треба захищати. До них належать:

- фінансово-економічний стан компанії як у поточний момент, так і в майбутньому;
- поточні та стратегічні цілі і інтереси підприємства;
- різні напрямки його діяльності, такі як виробництво, комерція, управління, постачання, планування тощо;
- активи та ресурси підприємства, включно з фінансовими, матеріальними, інформаційними й кадровими;
- співробітники підприємства, його керівництво, акціонери, власники, а також усі структурні підрозділи, служби, партнери та інші залучені сторони.

Виділення об'єктів, на які варто звернути найбільшу у вагу в системі економічної безпеки залежить від специфіки підприємства та обсягу коштів, які воно може виділити на організацію захисту встановлених об'єктів.

Суб'єктами економічної безпеки є всі підрозділи, співробітники, служби, які задіяні в її забезпеченні. Скорук О. пропонує виділяти дві групи суб'єктів системи економічної безпеки: внутрішні та зовнішні (рис. 1.3).

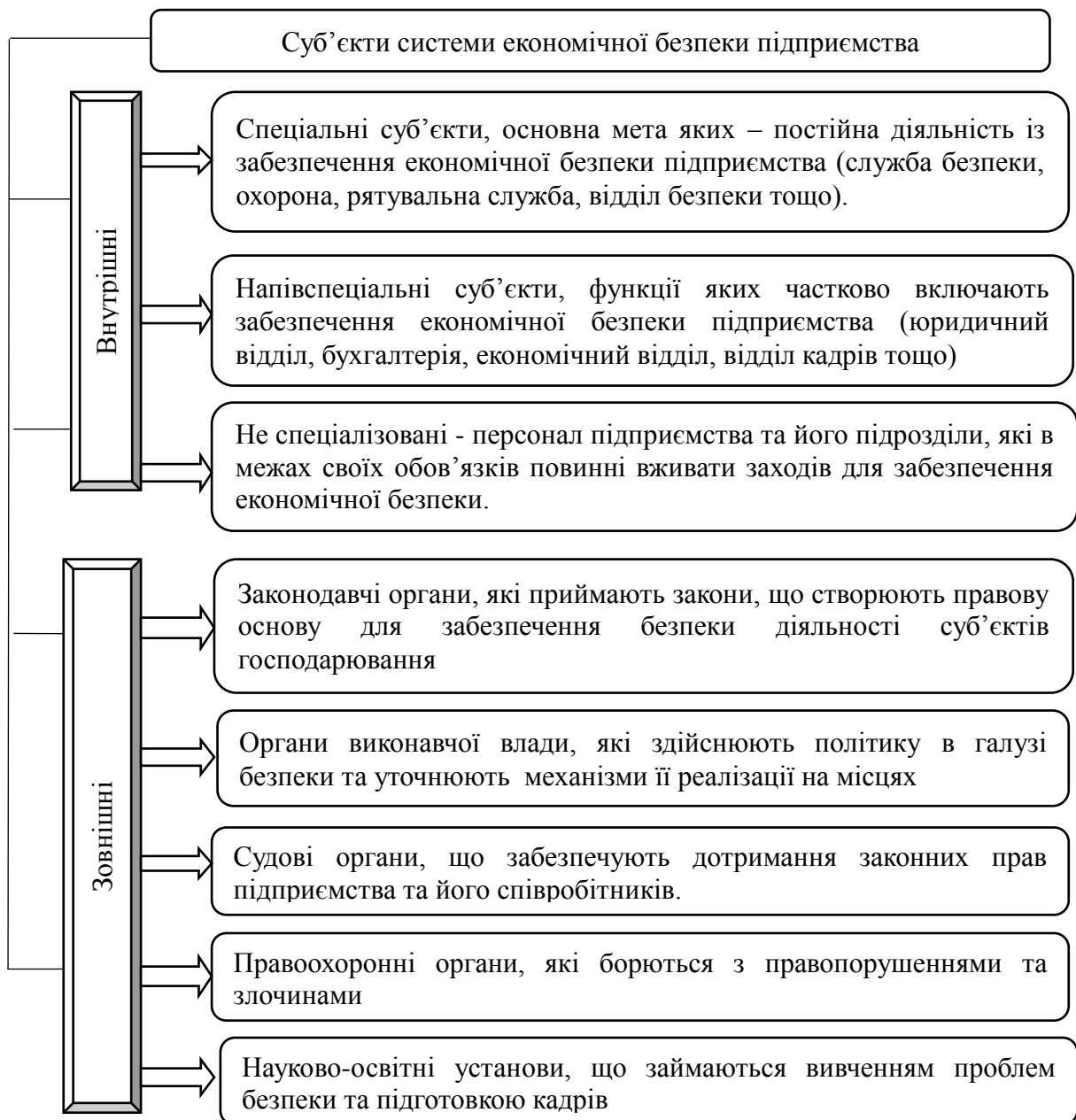

Рис. 1.3. Суб'єкти системи економічної безпеки підприємства [47]

Як свідчить інформація рисунку 1.3. авторка до суб'єктів системи економічної безпеки підприємства відносить не лише осіб і структури, які

безпосередньо займаються забезпеченням економічної безпеки в межах підприємства і підпорядковані його керівництву, а і зовнішніх суб'єктів, що включають організації і установи, які діють автономно і не підпорядковуються керівництву підприємства, але їх діяльність має значний вплив на економічну безпеку підприємства. Погоджуємося з думкою Скорук О., що вплив зазначених суб'єктів треба врахувати при побудові механізму організації системи економічної безпеки підприємства.

Наступною складовою системи економічної безпеки, без якої не можлива її належна організація, є засоби, якими підприємство може скористатися для забезпечення економічної безпеки (рис. 1.4).

Рис. 1.4. Засоби забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємства

Здійснюючи організацію системи економічної безпеки, бажано вирішити питання отримання засобів кожної групи, представленою на рисунку. Лише за таких умов, діяльність внутрішніх суб'єктів економічної безпеки буде результативною.

Важливим елементом забезпечення системи економічної безпеки підприємства є також вибір методів реалізації цього процесу. На нашу думку, умовно такі методи можна розділити за аналогічними категоріями. Зокрема:

- технічні – застосування спостереження, контролю та ідентифікації для забезпечення захисту;
- інформаційні – налагодження обліково-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства, складання характеристик працівників, підготовка аналітичних матеріалів конфіденційного характеру та інших документів для аналізу ситуації;
- фінансові – заохочення працівників, які досягають результатів у забезпеченні економічної безпеки, через матеріальне стимулювання;
- нормативно-правові – забезпечення правового захисту законних інтересів підприємства та підтримка діяльності правоохоронних органів;
- кадрові – підбір та навчання кваліфікованих кадрів, які відповідають за забезпечення економічної безпеки підприємства;
- інтелектуальні – захист інтелектуальної власності, наприклад, через патентування та впровадження інноваційних розробок.

Лише правильне поєднання зазначених елементів системи економічної безпеки, на нашу думку може забезпечити її ефективне функціонування на підприємстві і вона зможе виконувати свої функції.

При цьому Фоміна М. В. зазначає, що «Основні положення організації служби безпеки фіксуються в основоположних правових, юридичних і організаційних документах підприємства, що базуються на законодавчих нормативних актах» [49], тобто організація системи економічної безпеки підприємства передбачає необхідність розробки певного алгоритму такої організації та фіксацію визначених положень у внутрішніх розпорядчих

документах підприємства.

Отже, організація системи економічної безпеки підприємства – це складний процес створення, структуризації та впровадження комплексу заходів, механізмів, політик та інструментів, спрямованих на захист підприємства від різного роду небезпек та загроз, а також гарантування його сталого функціонування та розвитку. Вона передбачає визначення основних елементів системи, до яких відносяться об'єкти, суб'єкти, принципи, засоби та методи вибір і реалізація яких залежить від завдань, що стоять перед службою економічної безпеки підприємства.

1.3. Місце та роль обліково-аналітичного забезпечення в організації системи економічної безпеки підприємства

Одним із основних елементів системи економічної безпеки підприємства є її інформаційне забезпечення. Без інформації спеціалісти служби економічної безпеки не будуть мати можливості оцінити її стан та внести пропозиції по покращенню. На сучасних підприємствах основною інформаційною системою є облікова система підприємства.

Не випадково Бруханський Р. Ф. зазначає: «Організація належного стану інформаційного забезпечення можлива лише за умови адекватного супроводу, зокрема управлінського та технічного» [4]. В свою чергу, Коптева Г.М. наголошує що: «Ядром інформаційного забезпечення є інтегрований облік (оперативний, управлінський, фінансовий, облік задля оподаткування)» [22]. Вона ж зазначає, що саме облік «...формує обліково-аналітичну інформацію, адекватну цілям управління, що сприятиме досягненню та підтриманню необхідного для нормального функціонування та стійкого утримання бажаного рівня економічної безпеки підприємства» [22].

Отже, спеціалісти системи економічної безпеки в своїй діяльності для отримання необхідної їм інформації в першу чергу будуть спиратися на

облікову систему підприємства. Проте, треба врахувати, що не всю потрібну для безпекознавців інформацію можна відразу отримати з облікової системи та правильно нею скористатися. З цього приводу Андрій Н. пише: «Без інформації не може існувати жодна система, але окрім її наявності важливим є й якість та спроможність отримати й використати максимально ефективно» [1].

Це підтверджує нашу думку, що для отримання необхідної інформації з облікової системи необхідно, перш за все випрацювати певний механізм передачі інформації, визначитися зі строками, обсягом та звітними формами за якими така інформація буде формуватися. Андрій Наталія з цього приводу констатує: «Зазначене реальне у випадку створення відповідних інформаційних каналів та розроблення внутрішньої форми обміну даними на основі максимально широкого застосування інформаційних технологій [1].

Ми повістю погоджуємося з її думкою, що передача інформації буде найбільш ефективною через засоби комунікації підприємства шляхом застосування наявних інформаційних технологій. Отримання необхідної інформації службою безпеки можливе також через реалізацію на підприємстві системи доступів до інформаційних масивів, коли певним спеціалістам, що відповідають за напрямки роботи із забезпечення економічної безпеки, надаються доступи до бухгалтерських програм чи окремих їх модулів без права вносити зміни. За таких умов спеціаліст, що відповідає за організацію економічної безпеки самостійно зможе вивантажувати необхідні йому данні в вексель та далі здійснювати їх обробку.

Таким чином, наступним кроком після отримання інформації має стати її аналітична обробка з метою отримання необхідних показників, що характеризують рівень економічної безпеки підприємства в розрізі її складових, а значить аналітик з фінансово економічної безпеки повинен володіти інструментарієм аналізу отриманої інформації.

Отже, за визначенням Скорук О. «Під обліково-аналітичним забезпеченням економічної безпеки підприємства слід розуміти процес збору,

підготовки, реєстрації та обробки обліково-аналітичної інформації та прийняття на її основі управлінських рішень» [47, С.30].

Враховуючи, те, що обробка інформації має здійснюватися у відповідності з потребами реалізації питань забезпечення безпеки, то та ж авторка зазначає, що: «Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки – комплексна система, що складається з трьох взаємопов'язаних підсистем (складових), що існують в єдиному інформаційному просторі: облікової, аналітичної та спеціального забезпечення» [47, С.30].

Обліково-аналітичне забезпечення є ключовим елементом ефективного управління економічною безпекою підприємства. Його значення полягає у створенні інформаційної бази, яка дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення для зниження ризиків та загроз, захисту ресурсів та забезпечення стабільності в діяльності підприємства. Можна виділити кілька аспектів, що характеризують роль обліково-аналітичного забезпечення в системі економічної безпеки підприємства:

1. Інформаційна підтримка - обліково-аналітична система надає точну, повну та своєчасну інформацію про фінансовий стан, активи, зобов'язання, доходи та витрати підприємства. Ця інформація є основою для своєчасного та ефективного прийняття управлінських рішень.

2. Контроль і моніторинг – через облікові данні система економічної безпеки може здійснювати постійний контроль за рухом активів, фінансовими операціями та виконанням бюджету. Це дозволяє швидко реагувати на порушення, що виникають у внутрішньому середовищі підприємства, та попереджати їхній негативний вплив.

3. Оцінка ризиків і загроз - аналітичні інструменти дають змогу не лише аналізувати поточний стан підприємства, а й прогнозувати можливі ризики у фінансовій, економічній або організаційній сферах. Це сприяє своєчасному виявленню потенційних загроз, що можуть негативно вплинути на діяльність підприємства у майбутньому.

4. Планування і прогнозування – на основі облікової та аналітичної

інформації розробляються стратегічні та тактичні плани, спрямовані на забезпечення стабільності підприємства. Це дозволяє правильно розподіляти ресурси, оптимізувати витрати і зосередитися на пріоритетних напрямках діяльності.

5. Підтримка рішень - обліково-аналітичне забезпечення є основою для ухвалення рішень, пов'язаних із забезпеченням економічної безпеки. Завдяки чітким даним керівництво може обґрунтувати заходи щодо мінімізації ризиків, зміцнення фінансової стабільності або вдосконалення внутрішніх процесів.

6. Підвищення прозорості - обліково-аналітична інформація дозволяє забезпечити прозорість фінансово-господарської діяльності підприємства, що зміцнює довіру з боку інвесторів, партнерів та державних органів.

Отже, обліково-аналітичне забезпечення відіграє ключову роль в системі фінансово-економічної безпеки підприємства. Воно є її невід'ємною частиною, сприяючи підвищенню ефективності цієї системи, адаптивності до змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі, а також забезпечуючи стабільність і конкурентоспроможність підприємства, тому в процесі організації системи економічної безпеки підприємства питанням обліково-аналітичного забезпечення треба приділяти особливу увагу.

Висновки до розділу 1

1. Систему економічної безпеки підприємства можна розглядати як організовану, комплексну сукупність заходів, інструментів та методів, спрямованих на захист економічних інтересів суб'єкта господарювання від можливих загроз, як зовнішніх, так і внутрішніх та забезпечення стабільності і ефективності його діяльності. Встановлено, що вказана система, для виконання своїх завдань, повинна володіти такими основними характеристиками як індивідуальність, відокремленість, комплексність, дієвість та ефективність.

2. Організація системи економічної безпеки підприємства – це складний процес створення, структуризації та впровадження комплексу заходів, механізмів, політик та інструментів, спрямованих на захист підприємства від різного роду небезпек та загроз, а також гарантування його сталого функціонування та розвитку. Вона передбачає визначення основних елементів системи, до яких відносяться об'єкти, суб'єкти, принципи, засоби та методи вибір і реалізація яких залежить від завдань, що стоять перед службою економічної безпеки підприємства.

3. Обліково-аналітичне забезпечення відіграє ключову роль в системі фінансово-економічної безпеки підприємства. Воно є її невід'ємною частиною, сприяючи підвищенню ефективності цієї системи, адаптивності до змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі, а також забезпечуючи стабільність і конкурентоспроможність підприємства, тому в процесі організації системи економічної безпеки підприємства питанням обліково-аналітичного забезпечення треба приділяти особливу увагу.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ У ТОВ «ТМД ГРУП»

2.1. Організаційно-фінансова характеристика товариства з обмеженою відповідальністю «ТМД ГРУП»

Товариство з обмеженою відповідальністю «ТМД ГРУП» - це проєктувальна компанія, що створена 07.07.2016 року і уже 8 років стабільно працює на ринку. За юридичною адресою компанія знаходиться у місті Дніпро, вулиця Панікахи, 2. Засновником та кінцевим беніфеціаром компанії є Матюшенко Іван Миколайович. Він володіє 100% статутного капіталу підприємства, який складає 510000 грн. і за період існування підприємства його розмір не змінювався.

Основним видом діяльності підприємства є діяльність за КВЕДом 71.12. «Діяльність у сфері інжинірингу, геології та геодезії та надання послуг технічного консультування в цих сферах». Крім основного виду діяльності підприємство може здійснювати інші види будівельних робіт, вести операції з торгівлі, здійснювати різного роду технічні випробування, експериментальні розробки та діяльність у сфері архітектури.

Замовниками послуг підприємства є як комерційні структури так і державні та комунальні підприємства. Для отримання замовлень від підприємств, що фінансуються з бюджету товариство з обмеженою відповідальністю «ТМД ГРУП» приймає участь у тендерах. Так, наприклад у 2023 році підприємство виграло тендер на технічне обстеження конструкцій перекриття технічного підпілля в місці розташування чоловічого санвузла навчального корпусу «Комунального закладу освіти «Навчально-реабілітаційний центр «Зоряний» Дніпропетровської обласної ради», що розташований в м. Дніпро. Сума тендера склала всього 18946 грн., проте участь у ньому надала співробітникам підприємства досвід підготовки

тендерної документації та представлення себе як проектувальної компанії.

На основі цього досвіду у 2024 році уже було виграно ще два тендери на загальну суму 1315 тис.грн., що є значною сумою для вказаного підприємства і значно покращить його результати роботи. Обидва тендери були виграні у Рівненській області і передбачали технічне обстеження житлових будинків для місцевого «Департаменту житлово-комунального підприємства» та надання інженерних послуг для Комунального некомерційного підприємства «Вараська багатoproфільна лікарня».

Для здійснення своєї діяльності підприємство повинне володіти певними ресурсами. Розглянемо склад майна та капіталу ТОВ «ТМД ГРУП» за 2019-2023 роки (табл. 2.1)

Таблиця 2.1

Оцінка майна та капіталу ТОВ «ТМД ГРУП» за 2019-2023 pp., тис. грн.

Види активів (майна) та пасивів (капіталу)	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відношення 2023 р. до 2019 р., %
Майно - усього	2302,1	2552,1	2398,1	487,1	5024,6	218,26
Необоротні активи	135	81,7	22,7	6,4	787,5	583,33
Основні засоби	135	81,7	22,7	6,4	787,5	583,33
Оборотні активи	1873,1	2167,1	2470,4	2375,4	480,7	4237,1
Виробничі запаси	18,7	19,3	19,7	19,4	19,7	39,2
Поточна дебіторська заборгованість за послуги	1234	1423	1431,8	-	2060,8	167,00
Грошові кошти і поточні фінансові інвестиції	768,9	901,3	877	268,9	1736,1	225,79
Капітал – усього	2302,1	2552,1	2398,1	486,9	5024,6	218,26
Власний капітал	499,8	525,4	650,2	178,1	411,7	82,37
Поточні зобов'язання	1802,3	2026,7	1747,9	308,8	4172	231,48
Поточна кредиторська заборгованість за товари та послуги	1008,2	1874	1494	296,9	3125,3	309,99

За результатами здійснених розрахунків можна бачити, що вартість майна ТОВ «ТМД ГРУП» за період останніх п'яти років зростає на 118,26 відсотка, тобто більше, ніж у два рази. Основне зростання пояснюється

зростанням вартості основних засобів, яка збільшилася більш ніж у п'ять разів. Це свідчить, про розвиток підприємства і його направленість і на подальше успішне функціонування.

Виробничі запаси підприємства знаходяться практично на одному рівні. Враховуючи, що підприємство в основному виконує проектні та конструкторські роботи в складі запасів в основному знаходяться малоцінні швидкозношувані предмети, представлені різним інвентарем та приладами, необхідними для роботи, які не відповідають критеріям основних засобів.

Варто звернути увагу також на те, що на 67% зріс розмір дебіторської заборгованості за надані послуги у 2023 році, порівняно з 2019, що має викликати увагу з боку керівництва компанії.

Для наглядності представимо зміну вартості основних засобів у вигляді точкової діаграми та проведемо аналітичне вирівнювання їх вартості щоб зробити висновки про тенденції змін (рис. 2.1).

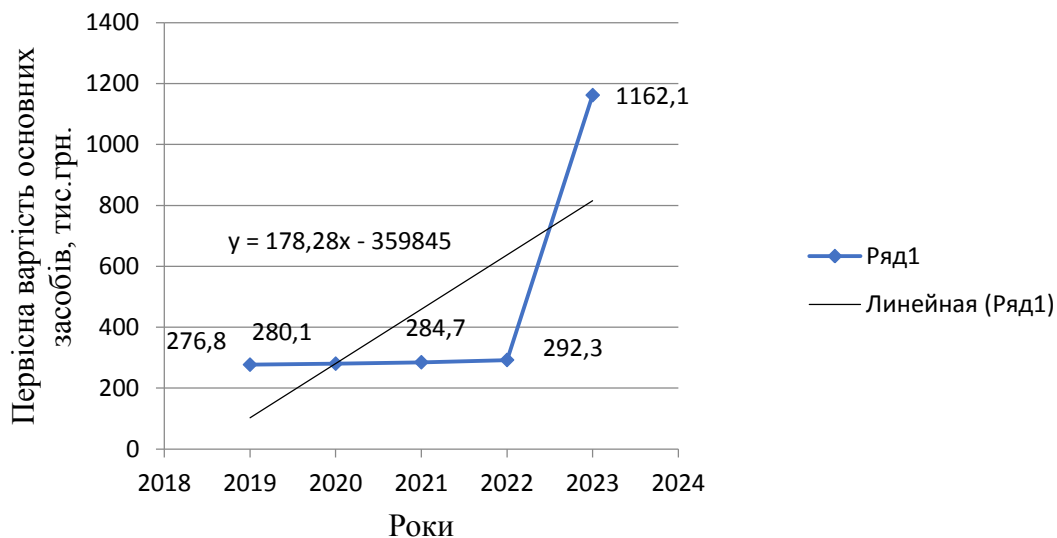

Рис. 2.1. Аналітичне вирівнювання зміни вартості основних засобів ТОВ «ТМД ГРУП» за 2019-2023 рр.

Данні графіку, представленого на рис. 2.1 засвідчують, що первинна вартість основних засобів підприємства з 2019 по 2022 рік залишалася практично не змінною, а от протягом 2023 року підприємство закупило нове сучасне обладнання, яке дає можливість якісно обстежувати конструкції

будівель та проводити на високому рівні енергетичний аудит будівель. Вкладання коштів у розвиток, навіть під час військових дій в Україні свідчить про налаштування керівництва і далі продуктивно працювати та розвивати свій бізнес.

Щоб зробити висновок про стан основних засобів підприємства розглянемо їх первісну вартість у співвідношенні до залишкової (рис. 2.3).

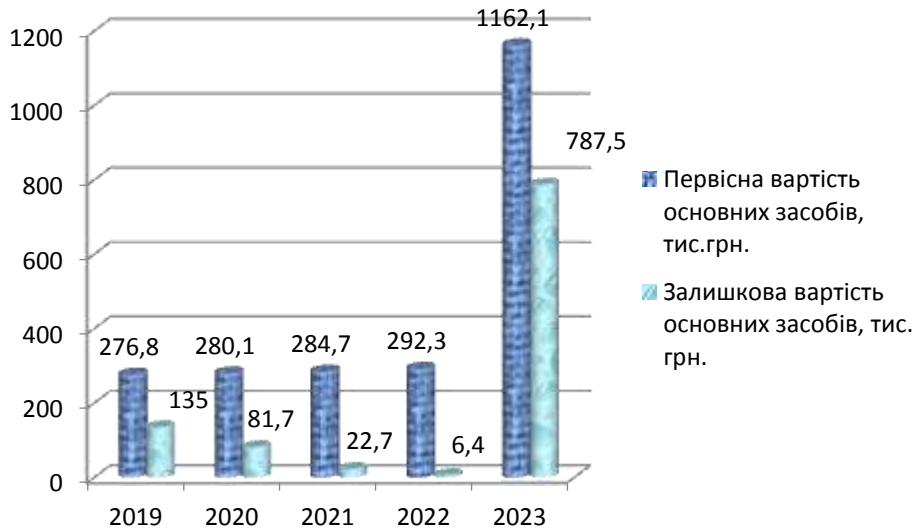

Рис. 2.2. Динаміка зміни первинної та залишкової вартості основних засобів підприємства за 2019-2023 рік

Данні рис. 2.2. чітко показують, що на кінець 2022 року, існуючі на підприємстві основні засоби практично повністю зносилися та застаріли, тому керівництвом підприємства і було прийняте рішення про придбання нового сучасного обладнання, яке дозволило значно підвищити якість виконуваних робіт і отримувати нові замовлення.

Зміни в капіталі підприємства (табл. 2.1) пояснюються в основному зростанням обсягів кредиторської заборгованості підприємству, яка на кінець 2023 року у порівнянні з 2019 роком зросла на 210%. При цьому, власний капітал підприємства на кінець 2023 року, був меншим ніж на кінець 2019 року на 17,63%. Такий стан також повинен викликати увагу з боку керівництва для виправлення ситуації.

Щоб зробити більш повний висновок про фінансовий стан підприємства,

розглянемо динаміку зміни чистого доходу від реалізації послуг та собівартості наданих послуг.

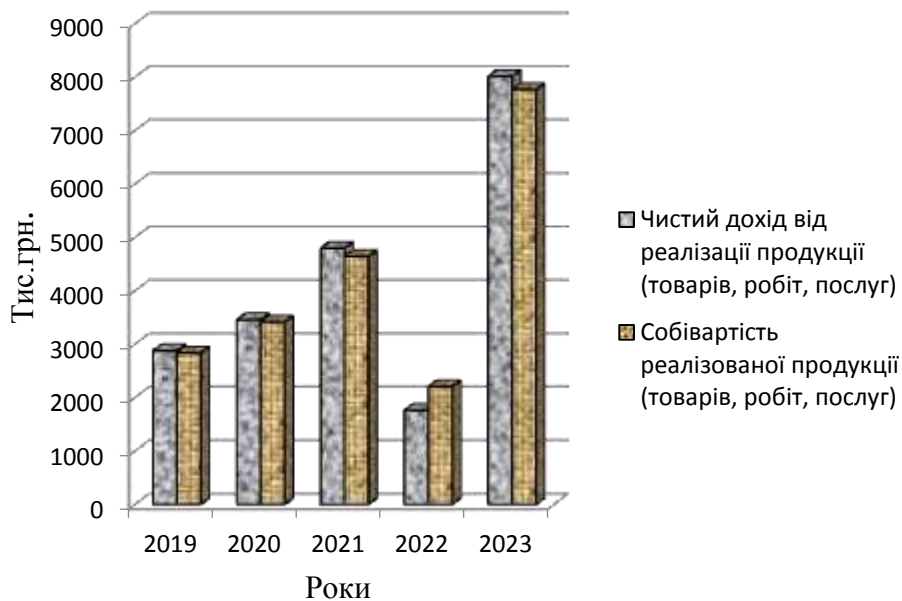

Рис. 2.3. Динаміка чистого доходу та собівартості реалізованої продукції ТОВ «ТМД ГРУП» за 2019-2023 роки

Представлена діаграма яскраво демонструє, що на діяльність досліджуваного підприємства критичний вплив мав початок війни в Україні. Через збройну агресію сусідньої держави кількість замовлень у 2022 році дуже скоротилася. Більшість суб'єктів господарювання припинило капітальні роботи, а тому потреби в проектуванні та обстеженні наявних будівель не було. ТОВ «ТМД ГРУП», через скорочення замовлень в 2022 році, не лише стикнулося з різким падінням обсягів виручки, а і отримало збитки в розмірі 444,6 тис. грн. Цей рік був єдиним збитковим роком в період з 2019 по 2023 рік.

Проте уже в 2023 році ситуація виправилася і обсяг виручки не просто повернувся до довоєнного рівня, а і зріс на 178,57% в порівнянні з розмірами чистого доходу, що підприємство отримало в 2019 році. В 2023 році підприємство знову почало працювати прибутково та сплатило в державу 42,5 тис.грн. податку на прибуток з отриманого фінансового результату, зміну

динаміки якого ми можемо прослідкувати за наведеним графіком (рис. 2.4).

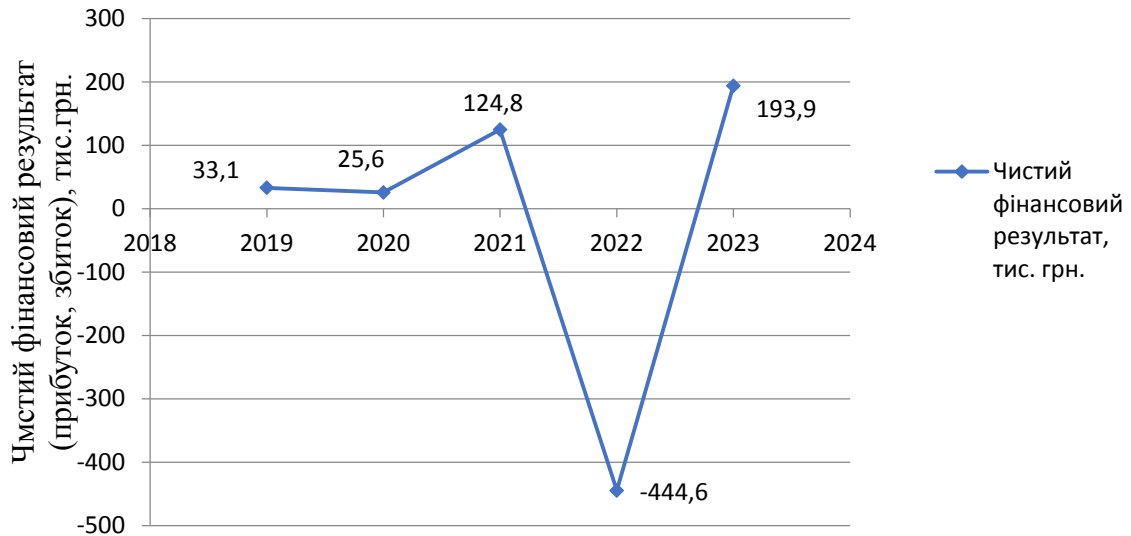

Рис. 2.4. Динаміка зміни фінансових результатів ТОВ «ТМД ГРУП» за 2019-2023 року

Наявність нових замовлень та відновлення активної діяльності і спонукала керівника та засновника підприємства Матюшенка Івана прийняти рішення про закупівлю нових основних засобів і розширення діяльності.

Щоб зробити висновок на скільки міцно стоїть підприємство на ногах та чи достатньо у нього засобів для покриття своїх зобов'язань, розглянемо зміну показника абсолютної ліквідності протягом досліджуваного періоду (рис. 2.5).

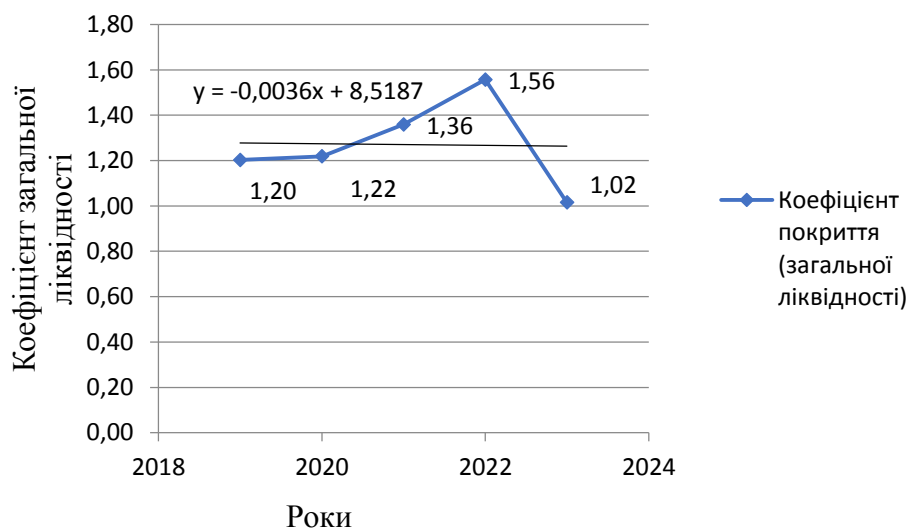

Рис. 2.5. Аналітичне вирівнювання коефіцієнта загальної ліквідності ТОВ «ТМД ГРУП»

Як свідчать данні рисунку 2.5, не дивлячись на те, що 2023 рік був прибутковим, все ж коефіцієнт загальної ліквідності в цей рік знизився, хоча і залишався вище 1 протягом усіх років. Зниження в 2023 році є сигналом для уважного моніторингу фінансового стану компанії в майбутньому. Така ситуація спонукає нас розглянути і інші фінансові коефіцієнти платоспроможності ТОВ ТДМ ГРУП» (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2

Оцінка платоспроможності ТОВ «ТМД ГРУП» за 2019-2023 рр., тис. грн.

Коефіцієнти оцінки платоспроможності	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відношення 2023 р. до 2019 р., %
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,43	0,44	0,50	0,87	0,42	97,54
Проміжний коефіцієнт покриття	1,15	1,16	1,35	1,47	0,96	83,17
Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	1,20	1,22	1,36	1,56	1,02	84,46
Коефіцієнт загальної платоспроможності	1,28	1,26	1,37	1,58	1,09	85,28

З даних таблиці 2.2 бачимо, що у 2023 році знизився і коефіцієнт абсолютної ліквідності до 0,42, що є практично на рівні 2019 року (0,43). Хоча за 2022 рік цей коефіцієнт значно зріс до 0,87, у 2023 році він знизився, що було спричинено різким збільшення короткострокових зобов'язань. Загальний відсоток зміни (97,54%) свідчить про незначне зниження цього показника у порівнянні з 2019 роком.

Про деяку втрату компанією здатності покривати свої короткострокові зобов'язання за рахунок ліквідних активів свідчить і зниження проміжного коефіцієнта покриття. У 2023 році коефіцієнт знизився до 0,96, що є значним зниженням у порівнянні з попередніми роками.

Коефіцієнт загальної платоспроможності також знизився у 2023 році до 1,09, що також є значним зниженням порівняно з попередніми роками (1,58 у 2022 році). Це вказує на зменшення здатності покривати всі зобов'язання

компанії за рахунок її активів.

Отже, у 2023 році спостерігається зниження всіх основних коефіцієнтів платоспроможності, що може свідчити про погіршення фінансової ситуації на підприємстві, не дивлячись, навіть, на те, що підприємство в цьому році мало 193,9 тис.грн. прибутку. Найбільше зниження відбулося в проміжному коефіцієнті покриття (з 1,47 до 0,96) та коефіцієнті покриття (загальної ліквідності) (з 1,56 до 1,02). Хоча всі коефіцієнти залишаються вище 1, що свідчить про певну здатність компанії покривати свої зобов'язання, зниження цих показників може вказувати на зростання фінансових ризиків на які треба звернути особливу увагу.

Проведене дослідження показало, що на зниження показників платоспроможності особливий вплив здійснило зростання поточних зобов'язань. Цей показник впливає також і на показники оборотності оборотних активів. Для більш глибокого моніторингу ситуації розглянемо динаміку зміни та співвідношення між розмірами дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства (рис. 2.6).

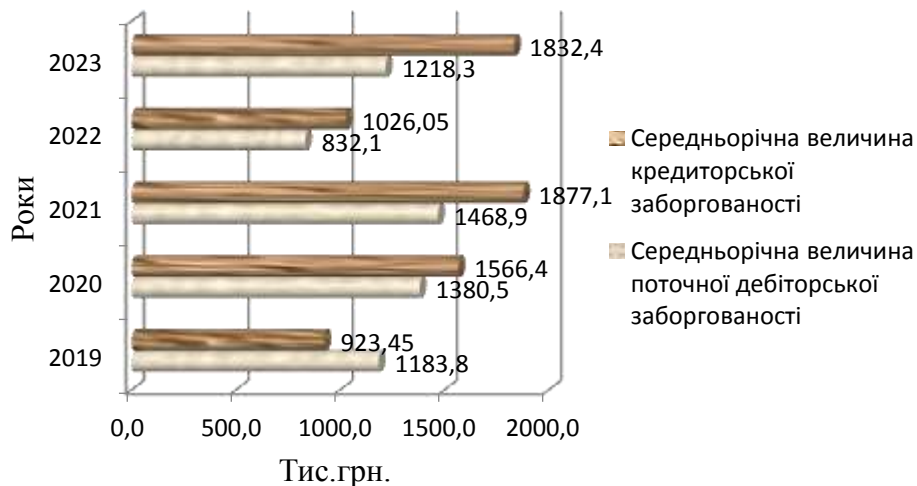

Рис. 2.6. Динаміка зміни розмірів заборгованостей у ТОВ «ТДМ ГРУП»

Як бачимо протягом всіх досліджуваних років розмір кредиторської заборгованості підприємства був вищим, ніж розмір його дебіторської заборгованості. Зміни в дебіторській та кредиторській заборгованості протягом

2022–2023 років показують на деяке погіршення в управлінні ліквідністю та збільшення фінансових ризиків. Компанія стикається з проблемами в зборі платежів від клієнтів, але намагається компенсувати це за рахунок затримки розрахунків із постачальниками. Це може бути частиною стратегії з управління грошовими потоками, але така практика може збільшити залежність від зовнішнього фінансування і підвищити ризик фінансової нестабільності, якщо не буде досягнуто оптимального балансу між дебіторською та кредиторською заборгованістю.

Важливим аспектом для оцінки фінансового стану підприємства є оцінка ліквідності за показниками балансу. Розглянемо їх, згрупувавши в таблицю 2.3 та зробимо висновки (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3

Оцінка ліквідності ТОВ «ТМД ГРУП» за 2019-2023 рр., тис. грн.

Коефіцієнти оцінки платоспроможності	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відношення 2023 р. до 2019 р., %
Високоліквідні активи (А1)	768,90	901,30	877,00	268,90	1736,10	225,79
Середньоліквідні активи (А2)	1378,90	1549,40	1479,00	192,10	2461,80	178,53
Низьколіквідні активи (А3)	19,30	19,70	19,40	19,70	39,20	203,11
Найбільш строкові зобов'язання (П1)	1123,40	2009,40	1744,80	307,30	3357,50	298,87
Короткострокові зобов'язання (П2)	678,90	17,30	3,10	1,50	814,50	119,97
Довгострокові зобов'язання (П3)	0,00	0,00	0,00	0,00	440,90	-

Оцінити ліквідність підприємства за вказаними показниками можна, перевіряючи виконання трьох основних нерівностей. Враховуючи, що перша нерівність $A1 > P1$ залишається не виконаною протягом всього досліджуваного періоду можемо констатувати, що баланс підприємства не є абсолютно ліквідним, хоча у 2023 році відбулося значне зростання високоліквідних активів — на 125,79% в порівнянні з 2019 роком. Це може свідчити про покращення ліквідності підприємства, оскільки високоліквідні

активи легко конвертуються в грошові кошти і використовуються для покриття короткострокових зобов'язань.

Друга нерівність $A2 > П2$ виконується протягом всього досліджуваного періоду, а значить підприємству достатньо своїх коштів для покриття короткострокових зобов'язань.

За даними таблиці бачимо, що довгострокові зобов'язання підприємство мало лише у 2023 році. Тільки в цьому році спостерігається порушення третьої нерівності. Збільшення низьколіквідних активів на 103,11% у 2023 році вказує на збільшення довгострокових інвестицій, таких як основні засоби, адже ми знаємо, що саме в цьому році було їх придбання і це може бути позитивним для розвитку бізнесу. Однак ці активи не можуть бути швидко конвертовані в готівку, тому їх частка в загальних активах має бути збалансованою для уникнення зниження ліквідності в критичні моменти.

Розрахувавши основні показники, що характеризують фінансово-господарську діяльність підприємства та здійснивши комплексну оцінку його фінансового стану можемо зазначити, що підприємство мало збиток у розмірі 444,6 тис. грн. лише у 2022 році, коли різко скоротилася кількість замовлень на його послуги. В цей же рік рейтинг фінансового стану ТОВ «ТМД ГРУП» знизився до рівня Б. Всі інші роки підприємство мало рейтинг класу А, як фінансово стабільний суб'єкт господарювання. Проте керівництву компанії необхідно звернути увагу на поліпшення співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, адже саме це співвідношення негативно впливає на показники платоспроможності, які мають тенденцію до скорочення.

2.2. Оцінка рівня економічної безпеки ТОВ «ТМД ГРУП» за окремими складовими

Товариство з обмеженою відповідальністю «ТМД ГРУП» є сучасним

суб'єктом господарювання, що здійснює конструкторські та проектувальні роботи різного типу, працює на умовах госпрозрахунку та має відносини з різними контрагентами і контролюючими органами, а тому для цього суб'єкту господарювання важливе значення повинні займати питання забезпечення економічної безпеки.

Враховуючи, що підприємство не велике за розмірами і на кінець 2023 року за його штатним розкладом на підприємстві працювало всього 15 осіб, окремого відділу який би займався питаннями економічної безпеки не створено і показники які б могли охарактеризувати рівень економічної безпеки на кожний конкретний момент на підприємстві не розраховують, тому для його оцінки проведемо такі розрахунки.

Перш за все зазначимо, що рівень економічної безпеки підприємства — це комплексний показник, що відображає здатність підприємства зберігати стабільність і забезпечувати стійкий розвиток в умовах зовнішніх та внутрішніх загроз. Проте отримати цей комплексний показник можна через розрахунок стану економічної безпеки в розрізі її складових, що важливі для підприємства.

Для оцінки рівня безпеки за окремими складовими скористаємося методикою, що запропонувала Нагорна І.І. [28] та доповнимо її деякими аспектами визначеними колективом авторів до якого входять Отенко І.П., Іващенко Г.А., Воронков Д. К. [31].

Одною із найважливіших складових, що має значення для будь-якого комерційного підприємства є фінансова складова економічної безпеки. За її рівнем можна зробити висновок про стабільність фінансового стану компанії, її платоспроможність, прибутковість та стійкість до зовнішніх і внутрішніх загроз.

Визначимо її рівень на основі оцінки достатності оборотних коштів для забезпечення безперебійності діяльності підприємства. Для цього розрахуємо три основні ідентифікатори, що покажуть достатність без врахування залучених ресурсів з їх врахуванням.

Для цього спочатку порівняємо власний капітал і розмір необоротних активів:

$$E_e = BK - A1 = 411,7 - 781,5 = -369,8 \text{ тис. грн.} \quad (2.1)$$

Відразу видно, що власного капіталу підприємства недостатньо для такого покриття. Саме тому у 2023 році придбання основних засобів було зроблене із залученням кредитних ресурсів. Якщо врахувати, ще і запаси, то недостатність власних ресурсів матиме такий рівень (2.2):

$$\pm E_c = E_e - Z = -369,8 - 39,2 = -409,0 \text{ тис. грн.} \quad (2.2)$$

З врахуванням довгострокових кредитів, коштів для покриття запасів і витрат стає достатньо (2.3)

$$\pm E_T = (E_e + K) - Z = (-369,8 + 440,9) - 39,2 = 31,9 \text{ тис. грн.} \quad (2.3)$$

Короткострокових кредитів, станом на 2023 рік підприємство не мало, тому третій індикатор буде мати таке ж значення – 31,9.

Перший індикатор – від’ємний, а два наступні – позитивні, тому фінансова безпека підприємства має задовільний рівень і їй можна присвоїти рівень 3.

Враховуючи, що підприємство здійснює конструкторські розробки, для нього важливою є і інформаційна складова економічної безпеки, яку можна оцінити за показниками повноти, суперечності та точності інформації. На підприємстві ці показники мають такі значення:

$$K_n = K_3 / K_{ГР} = 960 / 1280 = 0,75 \quad (2.4)$$

$$K_c = K_{нс} / K_{нсп} = 9 / 13 = 0,69 \quad (2.5)$$

$$K_T = K_p / K_3 = 560 / 960 = 0,58 \quad (2.6)$$

$$K_{i0} = K_n \times K_c \times K_T = 0,75 \times 0,69 \times 0,58 = 2,02 \quad (2.7)$$

За критеріями рівень інформаційної безпеки – високий, присвоюємо значення 3.

Інтелектуальна складова для досліджуваного підприємства має критично важливе значення, адже від рівня освіченості співробітників залежить якість проектувальних робіт. На підприємстві всі співробітники мають вищу освіту. Це одна із вимог при прийомі їх на роботу, тому коефіцієнт кваліфікації рівний

1. Проте інтелектуалоозброєність зовсім низька, так як підприємство не дбає про захист інтелектуальної власності та не отримує патенти чи інші документи, що підтверджують приналежність їх розробок до вказаного підприємства.

Норма дохідності співробітників від використання інтелектуальної власності також має абсолютний рівень, адже фактично весь дохід, що отримує підприємство базується на проектах розроблених інженерами-проектувальниками підприємства, тому в собівартості продукції 82% займають витрати на оплату праці. Застосувавши до вказаних трьох показників такі вагові коефіцієнти: $K_{кв}$ - 0,5, $K_{іо}$ - 0,25, $K_{д}$ - 0,25, отримуємо загальний рівень інтелектуальної безпеки рівний трьом.

Невід'ємною від інтелектуальної складової і дуже важливою для підприємства є кадрова складова. Вона характеризує здатність підприємства забезпечувати ефективне управління людськими ресурсами та мінімізувати загрози, пов'язані з персоналом. Для оцінки цієї складової розрахуємо показники плинності кадрів, фізичного старіння та фондоозброєності виробничими фондами і фондами невиробничого призначення:

$$K_{п} = 2/15 = 0,13 \quad (2.8)$$

$$K_{в} = 0/15 = 0 \quad (2.9)$$

$$\Phi_{о} = 787,5/15 = 52,5 \text{ тис.грн.} \quad (2.10)$$

$$\Phi_{но} = 23,2/15 = 1,54 \text{ тис.грн.} \quad (2.11)$$

Для ТОВ «ТДВ ГРУП» використаємо такі вагові коефіцієнти: $K_{п}$ - 0,25, $K_{в}$ - 0,2, $\Phi_{о}$ - 0,35; $\Phi_{но}$ - 0,2. Тоді загальний рівень кадрової безпеки складає:

$$2*0,25+4*0,2+2*0,35 +1*0,2= 0,75+0,8+1,4+0,4= 2,2$$

Важливою для підприємства є також техніко-технологічна складова. Вона характеризує здатність підприємства забезпечувати ефективне використання технічних та технологічних ресурсів для стабільної роботи і розвитку. Для характеристики цієї складової можна застосувати три основні показники: «Частка продукції підприємства, що перевершує та відповідає кращим аналогам в Україні» ($K_{п.прод.}$); «Частка технологічного

устаткування (технологій виробництва), що відповідає кращим державним (світовим) аналогам» (*Кп.т.*) та «Частка продукції, що випускається підприємством, яка захищена патентами» (*Кпат.прод.*).

За першим показником умовно можемо вважати, що 60-65% проектів, що роблять інженери-проектувальники підприємства відповідає кращим аналогам в Україні, адже підприємству вдається вигравати тендери для своїх розробок навіть у державних підприємствах та мати замовлення від комерційних підприємств.

Щодо другого показника, то близько 80% всього обладнання, що застосовується при обстеженні конструкцій будівель було придбане у 2023 році і є новим та сучасним.

Третій показник, на жаль, на підприємстві має низьке значення, так як підприємства ніяк не узаконює права та свої розробки.

Виходячи з цього, при застосування таких вагових коефіцієнтів: *Кп.прод.* - 0,25, *Кп.т.* - 0,5, *Кпат.прод.* - 0,25, рівень техніко-технологічної безпеки буде мати наступне значення:

$$4*0,25+4*0,5+1*0,25 = 3,25 \quad (2.12)$$

Правова складова економічної безпеки характеризує стан захищеності підприємства, організації або особи від правових загроз, що виникають у процесі діяльності. Вона забезпечується дотриманням чинного законодавства, ефективною правовою політикою та управлінням правовими ризиками.

Оцінити її рівень можна за кількістю виграних та програних судових справ, обсягом витрат на вирішення юридичних питань в загальному обсязі витрат та за розміром сплачених штрафів.

Підприємство за 2023 рік мало три судові справи з одного і того ж питання, що розглядалося в судах різних інстанцій. Позов до підприємства був на суму 57404,19 грн. від Фонду соціального захисту населення за недотримання ТОВ «ТДВ ГРУП» нормативу робочих місць для інвалідів.

Всі три судові справи підприємство прогало, що значно знизило показники його правової безпеки. Вона за 2023 рік з врахуванням вагових

коефіцієнтів маж рівень 1,7.

При необхідності можна для будь-якого суб'єкта господарювання розраховувати, за потреби, і інші складові, але, на нашу думку, саме складові які було розраховано, мають визначальний характер. Узагальнимо отримані дані в таблиці та розрахуємо відносну оцінку для кожної складової (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Відносна оцінки складових економічної безпеки ТОВ «ТДВ ГРУП»

Назва складової безпеки	Максимальний рівень	Фактичний рівень	Відносна оцінка
Фінансова	5,00	3,00	0,60
Інформаційна	3,00	3,00	1,00
Інтелектуальна	4,00	3,00	0,75
Кадрова	4,00	2,20	0,55
Техніко-технологічна	4,00	3,25	0,81
Політико-правова	3,00	1,79	0,57

Представимо розрахунки у вигляді пелюсткової діаграми (рис. 2.7).

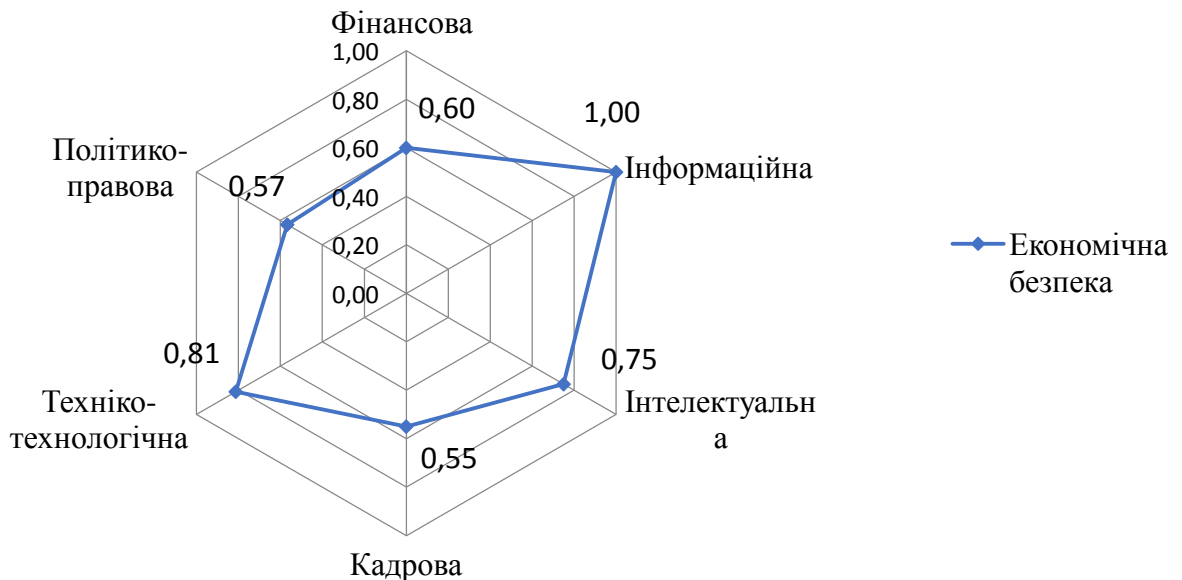

Рис. 2.7. Діаграма областей складових економічної безпеки підприємства

Отже, проведена оцінка рівня економічної безпеки підприємства за

основними складовими показала, що найбільш критичними для ТОВ «ТДВ ГРУП» є політико-правова та кадрова складова. Саме за цими областями можна спрогнозувати надходження найбільших небезпек, тому треба визначити причини, що викликали їх зниження. Звернути увагу та провести більш глибокий аналіз причин необхідно і за фінансовою складовою, адже її рівень складає 60% від абсолютного, що також викликає певне занепокоєння.

2.3. Характеристика організації системи економічної безпеки у ТОВ «ТМД ГРУП»

Товариство з обмеженою відповідальністю «ТМД ГРУП», як уже зазначалося, є комерційним підприємством, діяльність якого направлена на отримання прибутку, тому питання економічної безпеки для даного суб'єкта господарювання мають бути ключовими у його діяльності.

В той же час, дослідження засвідчили, що на підприємстві відсутній окремий підрозділ який би безпосередньо займався питаннями економічної безпеки чи хоча б її фінансової складової. На даний момент на підприємстві працює 15 осіб і створення окремого такого відділу не буде економічно виправданим, особливо враховуючи, що підприємство втратило клієнтів та доходи після початку військової агресії російської федерації проти України.

Виходячи з цього, система економічної безпеки досліджуваного підприємства побудована таким чином, що кожен співробітник в межах своїх функціональних обов'язків має виконувати певні дії для забезпечення економічної безпеки. Співробітники підприємства паралельно з основними обов'язками повинні відповідати за певні аспекти економічної безпеки, хоча це і не прописано конкретно в їх посадових обов'язках. Тому, для ефективного виконання співробітниками завдань із забезпечення економічної безпеки підприємства необхідно правильно розподілити відповідальність і забезпечити базове навчання. На сьогодні базове навчання з питань безпеки співробітники

компанії не проходили, але підбір персоналу директор підприємства здійснює таким чином, щоб бути впевненим у відповідальному відношенні співробітників до виконуваної роботи.

Базою для організації системи економічної безпеки є організаційна структура підприємства, представлена на рисунку 2.8.

Рис. 2.8. Організаційна структура ТОВ «ТМД ГРУП» та основні функціональні обов'язки співробітників

Як бачимо з рисунку 2.8, основне керівництво підприємством в цілому здійснює його директор Матюшенко Іван Миколайович. Він, маючи профільну освіту проектувальника та досвід роботи в даній галузі, виступив засновником даного підприємства. Саме директор товариства з обмеженою відповідальністю «ТМД ГРУП» і відповідає за основні моменти економічної безпеки та здійснює загальне керівництво її організацією. В його зону відповідальності потрапляють всі складові економічної безпеки, включаючи

інтерфейсну та ринкову, що передбачає пошук клієнтів, спілкування з ними, підписання договорів та контроль за їх виконанням.

Директор, має не лише вищу профільну освіту, а і захистив кандидатську дисертацію за профілем своєї роботи та отримав Сертифікат експерта з технічного нагляду, що дає йому право бути керівником проектних груп та підписувати проектну документацію.

Головний інженер підприємства також має відповідний сертифікат на виконання обстежень та проектних робіт, але нижчої складності. Його зоною відповідальності в галузі безпеки має бути контроль за недопущенням помилок в проектних документах, якість виконаних робіт та висока точність зроблених розрахунків, тобто основною зоною відповідальності головного інженера є техніко-технологічна складова економічної безпеки підприємства.

Головному інженеру безпосередньо підпорядковуються інженери-проектувальники, що виконують більшу частину робіт по обстеженню будівель, але під наглядом головного інженера, або директора підприємства. Вони також відповідають за техніко-технологічну складову економічної безпеки підприємства.

На нашу думку, позитивним в діяльності підприємства є то, що для захисту від помилок та мінімізації ризику невірних досліджень чи розрахунків, робота на підприємстві побудована таким чином, що для виконання кожного конкретного замовлення створюється проектна група в яку включають осіб з числа інженерів-проектувальників в залежності від їх спеціалізації та керівника групи. Керівником групи обов'язково є особа з відповідним сертифікатом, тобто керівниками проектних груп у досліджуваному підприємстві виступає або сам директор, або головний інженер.

За фінансову складову економічної безпеки та частково за правову складову формально відповідає головний бухгалтер Овчаренко Світлана, яка веде всю документацію по підприємству, здійснює складання первинних та зведених документів, формування та подання всіх видів звітності і розрахунок та сплату податків. На підприємстві облік автоматизовано з допомогою

програми «1С:Бухгалтерія 8.2», хоча в перспективі підприємство шукає можливості переходу на автоматизовану програму для ведення обліку «BAS:Бухгалтерія». Подача звітності також автоматизована з допомогою програми М.Е.Дос. Це програмне забезпечення для автоматизації електронного документообігу, подачі звітності до контролюючих органів та обміну юридично значущими документами між контрагентами.

В штатному розкладі підприємства визначено окрему посаду головного спеціаліста з підготовки та перевірки кошторисної документації. Вона виконує основні розрахунки кошторисів за проектними роботами. До функціональних обов'язків цього фахівці входить: розрахунок вартості робіт, матеріалів, обладнання та послуг відповідно до проектної документації, складання кошторисів на основі нормативної бази, технічних завдань та креслень, складання актів виконаних робіт, підготовка фінансових розрахунків та звітів для замовників, підрядників або контролюючих органів.

Вона працює в тісній співпраці з інженерами-проектувальниками підприємства, головним бухгалтером та підрядниками і замовниками для уточнення обсягів і вартості робіт. Газом з бухгалтером надає консультації щодо оптимізації витрат і пошуку ефективних рішень. Цей спеціаліст є важливим для забезпечення прозорості витрат, контролю бюджету проекту та уникнення перевитрат під час реалізації робіт, тому можна сказати, що в її зоні відповідальності знаходиться як техніко-технологічна складова так і частково фінансова складова.

Окремої посади керівника відділу кадрів на підприємстві не передбачено. Роботу щодо оформлення співробітників при прийомі та звільненні виконує також бухгалтер. Пошук кандидатів та співбесіди з ними знаходяться в основному в компетенції директора підприємства та головного інженера.

Важливо відмітити, що директор підприємства співпрацює з Придніпровською державною академією будівництва та архітектури, здійснював там викладацьку діяльність і його часто запрошують бути головою

екзаменаційних комісій. На разі всі співробітники, котрі займають посади інженерів-проектувальників є кращими випускниками цієї академії та постійно підвищують свій професійний рівень. Тому можна зазначити, що на з одного боку на підприємстві дбають про кадрову та інтелектуальну безпеку, але з іншого рівень кадрової безпеки складає всього 55% від абсолютного.

Проведений глибокий аналіз причин такого рівня безпеки засвідчив, що одним із важливих напрямків кадрової безпеки є задоволеність працівників умовами праці та уміння підприємства забезпечити комфортні умови не лише праці, а і відпочинку. На разі на підприємстві практично немає ресурсів для реалізації цього напрямку. На балансі підприємства немає баз відпочинку, спортивних тренажерів, кімнат відпочинку, що обладнані за сучасними стандартами. Саме через цей момент рівень кадрової безпеки є не високим.

Характеризуючи організацію системи економічної безпеки товариства з обмеженою відповідальністю «ТМД ГРУП», треба також звернути увагу на те, що при оцінці рівня економічної безпеки виявлено низький рівень політико-правової складової.

Ця складова визначає здатність підприємства функціонувати у межах правового поля та адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі. Вона охоплює забезпечення дотримання прав на активи, ресурси та інтелектуальну власність, запобігання рейдерству та незаконному заволодінню майном, дотримання норм чинного законодавства у фінансовій, кадровій, договірній та іншій діяльності підприємства, виконання вимог щодо охорони праці, екології та інших регуляторних стандартів.

Визначення причин такого стану показало, що зниження цього показника в 2023 році було обумовлено тим, що Фонд соціального захисту населення подав на підприємство позов, щодо недотримання вимоги по працевлаштуванню інвалідів. Судова справа, після розгляду в судах кількох рівнів була програна і підприємству довелося сплатити штраф у розмірі 57404,19 грн., що є значною сумою для вказаного підприємства. Крім того, було сплачено судові витрати та здійснена оплата юридичних послуг. Все це

негативно вплинули на показники політико правової складової, тому підприємству слід більше уваги звернути на недопущення подібних ситуацій у майбутньому.

Отже, можемо зробити висновок, що у ТОВ «ТМД ГРУП» окремого підрозділу, який би займався питаннями економічної безпеки не створено. Система економічної безпеки досліджуваного підприємства побудована таким чином, що кожен співробітник в межах своїх функціональних обов'язків має виконувати певні дії для забезпечення економічної безпеки, проте конкретна відповідальність співробітників за стан безпеки у розрізі її складових не закріплена жодними розпорядчими документами, розрахунок показників рівня безпеки та моніторинг змін внутрішнього і зовнішнього середовища на постійній основі не здійснюється.

Висновки до розділу 2

1. Розрахувавши основні показники, що характеризують фінансово-господарську діяльність підприємства та здійснивши комплексну оцінку його фінансового стану можемо зазначити, що підприємство мало збиток у розмірі 444,6 тис. грн. лише у 2022 році, коли різко скоротилася кількість замовлень на його послуги. В цей же рік рейтинг фінансового стану ТОВ «ТМД ГРУП» знизився до рівня Б. Всі інші роки підприємство мало рейтинг класу А, як фінансово стабільний суб'єкт господарювання та працювало прибутково. Проте керівництву компанії необхідно звернути увагу на поліпшення співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, адже саме це співвідношення негативно впливає на показники платоспроможності, які мають тенденцію до скорочення.

2. Проведена оцінка рівня економічної безпеки підприємства за основними складовими показала, що найбільш критичними для ТОВ «ТДВ ГРУП» є політико-правова та кадрова складова. Саме за цими областями

можна спрогнозувати надходження найбільших небезпек, тому треба визначити причини, що викликали їх зниження. Звернути увагу та провести більш глибокий аналіз причин необхідно і за фінансовою складовою, адже її рівень складає 60% від абсолютного, що також викликає певне занепокоєння.

3. У ТОВ «ТМД ГРУП» окремого підрозділу, який би займався питаннями економічної безпеки не створено. Система економічної безпеки досліджуваного підприємства побудована таким чином, що кожен співробітник в межах своїх функціональних обов'язків має виконувати певні дії для забезпечення економічної безпеки, проте конкретна відповідальність співробітників за стан безпеки у розрізі її складових не закріплена жодними розпорядчими документами. Розрахунок показників рівня безпеки та моніторинг змін внутрішнього і зовнішнього середовища на постійній основі не здійснюється.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Вибір стратегії економічної безпеки підприємства на основі моделі Z-рахунку Альтмана

Дослідження засвідчили, що товариство з обмеженою відповідальністю «ДМД ГРУП» немає окремого підрозділу який би займався питаннями економічної безпеки підприємства. Крім того, на підприємстві не розроблена концепція забезпечення безпеки та не затверджено розпорядчими документами закріплення обов'язків, щодо забезпечення економічної безпеки між окремими співробітниками.

Виходячи з цього, вважаємо за необхідне запропонувати керівництву підприємства все ж звернути увагу на виокремлення певних підходів до організації економічної безпеки та її регламентацію.

Перш за все, зазначимо, що підприємство не великого розміру і створювати на ньому окремий відділ із забезпечення економічної безпеки буде не доцільно, тому треба випрацювати механізми дій у різних ситуаціях для діючих співробітників у питаннях підтримки економічної безпеки підприємства на належному рівні.

Скорук О. з цього приводу зазначає: «Система економічної безпеки, залежно від ситуації та її розвитку, може функціонувати в трьох режимах: повсякденному, підвищеної готовності і надзвичайного стану» [47]. Розглянемо у відношенні до досліджуваного підприємства, як можуть бути реалізовані вказані режими.

Повсякденний режим роботи системи економічної безпеки – це стандартний робочий стан, за якого всі суб'єкти системи, за винятком кризової групи, виконують свої звичайні обов'язки. Вони займаються запобіганням появі негативних чинників, їх виявленням, а також розробляють типові плани

дій на випадок виникнення різних загроз. Це і є той стандартний режим у якому функціонує підприємство на даний момент. Для підтримання цього режиму на досліджуваному підприємстві достатньо закріпити питання забезпечення безпеки в посадових інструкціях співробітників.

Режим підвищеної готовності системи економічної безпеки – це робота системи в умовах, коли виявлено конкретні загрози, які можуть негативно вплинути на діяльність підприємства. У цьому режимі всі суб'єкти системи економічної безпеки активізують свої зусилля, переходячи від звичайного моніторингу до виконання конкретних дій для мінімізації ризиків та зниження деструктивного впливу цих загроз.

Наприклад, у разі різкого погіршення фінансових показників або виявлення ознак шахрайства підприємство може посилити контроль за витратами, запровадити додаткові перевірки фінансової документації, а також обмежити доступ до фінансових даних чи банківських рахунків для окремих співробітників.

Якщо на підприємстві виникають збої у роботі критично важливого обладнання, з допомогою проводиться обстеження будівель і споруд, то формується технічна група для оперативного усунення проблеми, а також розробляються заходи для запобігання повторенню ситуації.

У разі виявлення кібератаки або витоку даних активізуються ті співробітники, кому за посадовою інструкцією передбачено, крім основних обов'язків ще і підтримання в належному стані інформаційної безпеки, адже окремого ІТ-відділу у ТОВ «ТДМ ГРУП» не створено. Для усунення негативного впливу кібератаки проводиться аудит системи безпеки, блокуються загрозові канали, оновлюються паролі, а співробітникам даються інструкції щодо уникнення подальших ризиків.

Отже, у режимі підвищеної готовності основна мета полягає в тому, щоб не допустити переростання загроз у кризу. Це досягається шляхом чіткої координації дій усіх структур, швидкого реагування та застосування заздалегідь підготовлених планів для управління конкретними ситуаціями.

Ще один режим в якому може працювати система економічної безпеки підприємства – це режим надзвичайного (кризового) стану, тобто такий стан роботи системи економічної безпеки, який активується за наявності серйозних загроз, що можуть завдати значної шкоди підприємству. У цьому режимі: управління підприємством переходить до кризової групи, яку має очолити сам керівник підприємства, адже окремого спеціаліста з безпеки на підприємстві немає. Так група оперативно приймає всі ключові рішення для подолання небезпеки. Вона працює безперервно, забезпечуючи моніторинг ситуації, координацію дій та контроль за виконанням планів реагування.

Усі підрозділи системи безпеки, включаючи службу безпеки, керівників функціональних напрямків, інженерів-проектувальників і інший персонал, готові до негайного виконання заходів для нейтралізації загроз і мінімізації їх наслідків. За потреби підприємство залучає зовнішні ресурси, такі як державну службу охорони, поліцію або структури Міністерства надзвичайних ситуацій, для додаткової підтримки та забезпечення безпеки.

Цей режим спрямований на максимально швидке реагування на небезпеку, ефективну координацію дій усіх учасників процесу і запобігання серйозним збиткам для підприємства.

Рішення про застосування того чи іншого режиму організації системи економічної безпеки має приймати директор підприємства в кожному конкретний момент часу, проте щоб кожен співробітник розумів свої обов'язки з забезпечення безпеки у конкретній ситуації треба прописати їх в певних нормативних внутрішніх розпорядчих регламентах підприємства.

Таким чином, завдання керівника підприємства вчасно здійснити вибір режиму роботи і організувати роботу співробітників, тобто фактично у керівника має бути механізм вибору стратегії безпеки.

Фоміна М. В. з цього приводу зазначає що: «Під стратегією безпеки розуміють сукупність найбільш важливих рішень, направлених на забезпечення програмного рівня безпеки функціонування підприємства».

В практиці роботи склалися та виділяються три основні типи стратегій

забезпечення економічної безпеки підприємства. Можемо саме їх запропонувати для досліджуваного підприємство умовно назвавши як стратегія збереження та моніторингу, стратегія реагування та стратегія відновлення захищеності. Розглянемо особливості кожного типу із названих стратегій на рис. 3.1.

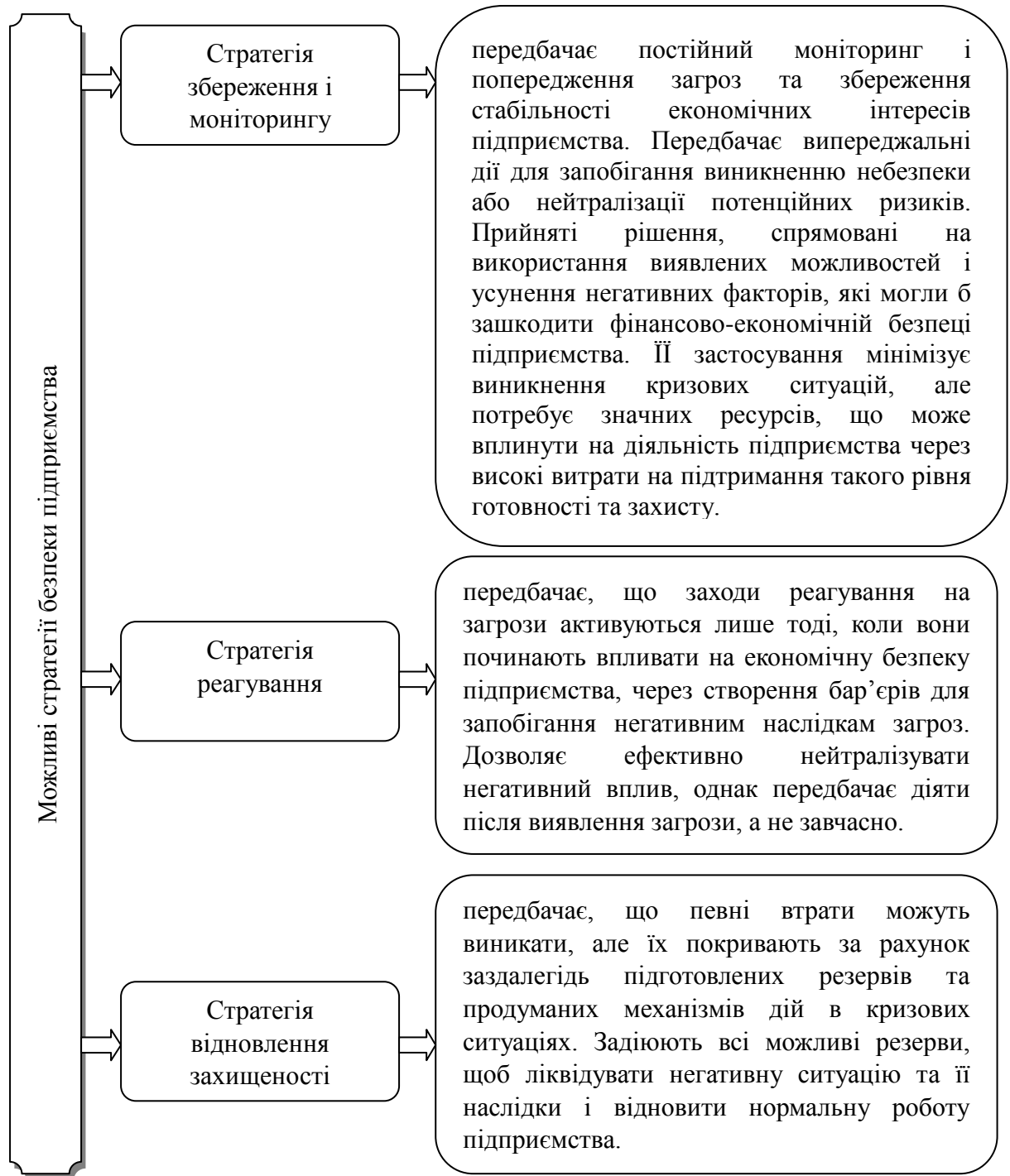

Рис. 3.1. Стратегії безпеки запропоновані для використання в ТОВ «ТДМ ГРУП»

Таким чином, в залежності від своїх фінансових можливостей та ситуації, що склалася директор підприємства для організації системи економічної безпеки може вибрати одну із представлених стратегій.

Найбільш раціональною при цьому є стратегія збереження і моніторингу, проте вона потребує постійної уваги спеціалістів підприємства до питань безпеки і моніторинг ситуації. Враховуючи, що посади окремого спеціаліста з оцінки безпекової ситуації на підприємстві не передбачено, для спрощення цієї роботи повинні бути передбачені спеціальні інструменти.

Одним із таких інструментів може стати оцінка ймовірності ризику банкрутства моделлю Z-рахунка Альтмана.

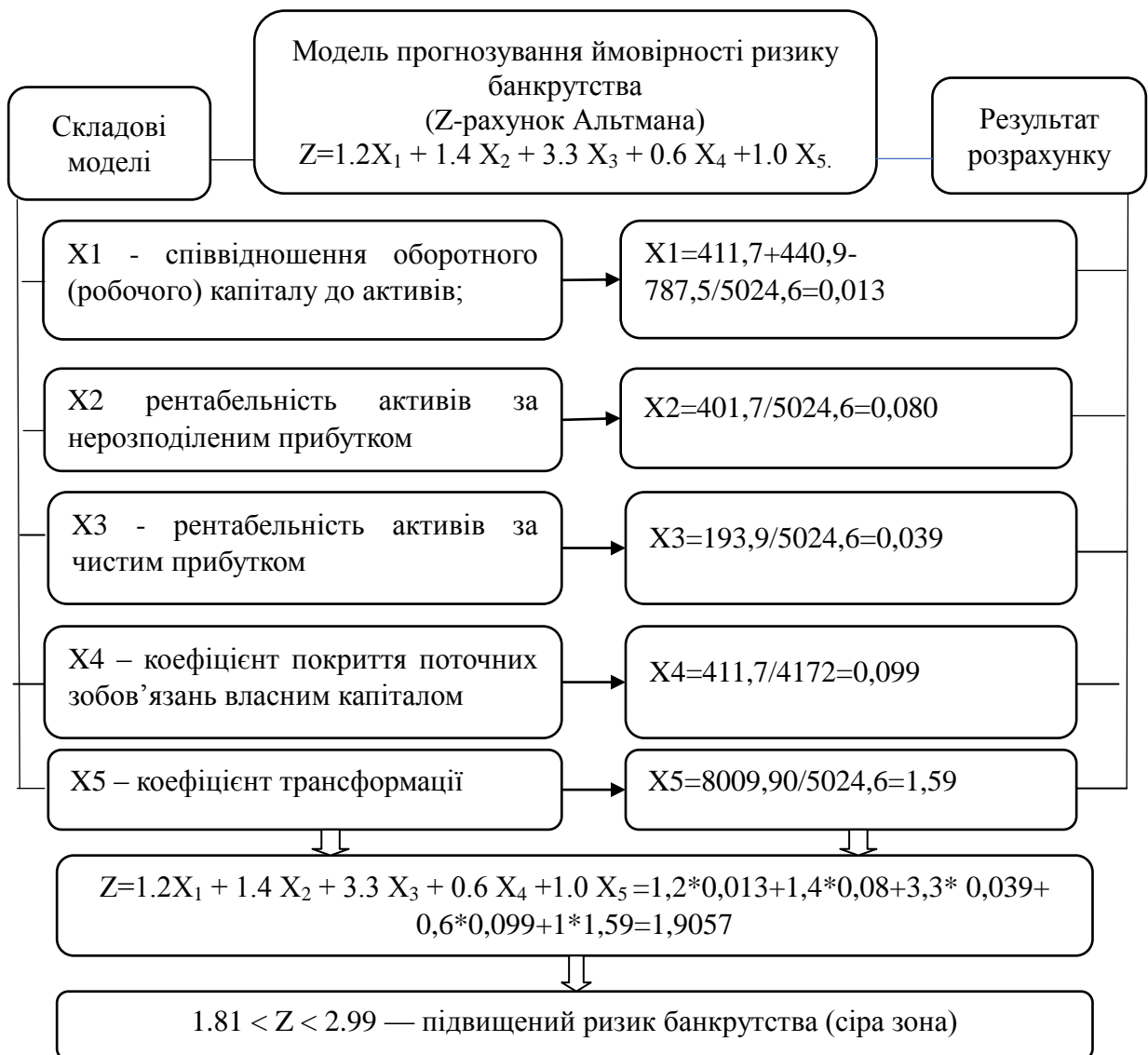

Рис. 3.2. Результати розрахунку прогнозування ймовірності ризику банкрутства за моделлю Альтмана

Як свідчать проведені розрахунки ТОВ «ТДМ ГРУП» на кінець 2023 року знаходилося у сірій зоні зі ймовірністю ризику банкрутства. Практично – це підтверджує результати отримані в другому розділі кваліфікаційної роботи, щодо стану фінансової безпеки, яка оцінювалася за іншою методикою. Отже, модель для оцінки рівня економічної безпеки вибрана вірно і на основі інтерпретації показники вказаної моделі можна вибрати одну із описаних стратегій (рис. 3.3).

Рис. 3.3. Вибір стратегії та режиму роботи системи економічної безпеки в залежності від показника Z-рахунку моделі Альтмана

Отже, для систематичного контролю за станом фінансової складової економічної безпеки підприємства запропоновано здійснювати щоквартальну оцінку ймовірності банкрутства ТОВ «ГДМ ГРУП» на основі моделі Альтмана та розроблено алгоритм вибору стратегії і режиму роботи системи економічної безпеки підприємства в залежності від показника Z-рахунку зазначеної моделі.

3.2. Розробка алгоритму формування системи економічної безпеки підприємства

Формування системи економічної безпеки та визначення її структурних елементів – це одне з основних завдань організації системи економічної безпеки на підприємстві. Побудова такої системи залежить від масштабів підприємства, а також від його економічних, фінансових, технічних, інформаційних та інтелектуальних ресурсів.

На практиці, малі підприємства, організовуючи систему економічної безпеки, зазвичай користуються послугами зовнішніх спеціалізованих організацій, таких як консалтингові, охоронні чи інформаційні компанії. Це можуть бути агенції з підбору та атестації персоналу, маркетингові центри, приватні охоронні структури тощо. Поширеною є і інша модель організації системи економічної безпеки малого підприємства. Оскільки у таких суб'єктів господарювання часто немає можливості створювати окремі служби чи залучати зовнішніх фахівців на постійній основі, відповідні обов'язки можуть бути розподілені між різними співробітниками.

Середні підприємства часто обирають комбінований підхід до безпеки. Вони можуть звертатися до зовнішніх спеціалістів за потреби, але водночас активно використовують внутрішні ресурси, такі як юридичний чи фінансовий відділи, маркетинговий відділ, служби техніки безпеки, пропускового режиму чи документообігу.

Для підвищення ефективності роботи цих підрозділів доцільно створити

на підприємстві координаційний орган або призначити відповідальну особу, яка б контролювала питання фінансово-економічної безпеки.

Система економічної безпеки великого підприємства формується як складна, багаторівнева структура, що інтегрує внутрішні підрозділи, спеціалізовані служби та зовнішніх партнерів для забезпечення стабільної діяльності, захисту активів і протидії можливим загрозам. Її побудова залежить від масштабів підприємства, галузі діяльності, обсягу фінансових ресурсів, ступеня ризиків та стратегічних цілей компанії.

Основним центральним органом системи економічної безпеки великих підприємств є окремий підрозділ - служба економічної безпеки. Цей орган здійснює моніторинг загроз, розробляє стратегії їх нейтралізації та координує дії всіх підрозділів.

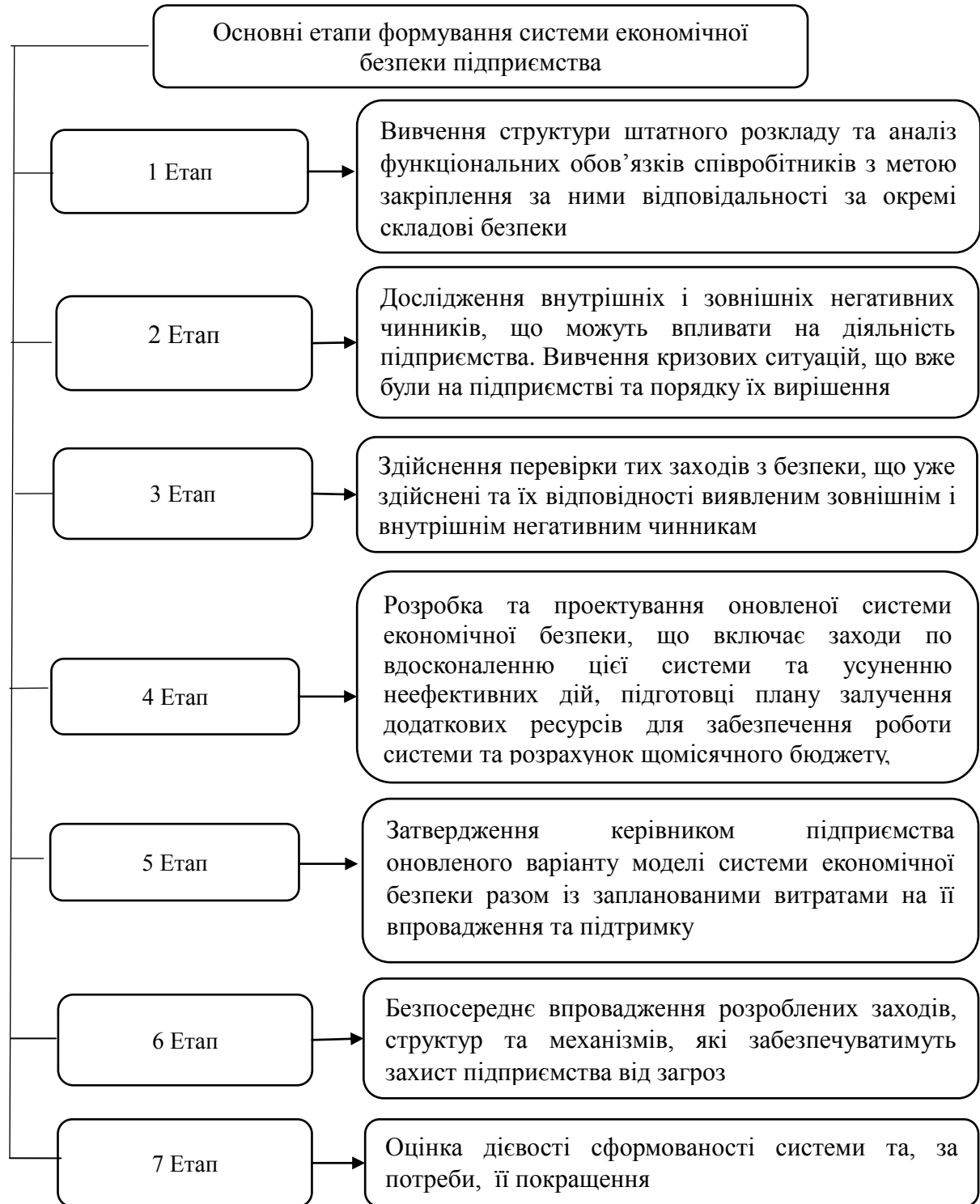
Юридичний відділ забезпечує правову підтримку, запобігає договірним ризикам, відстоює інтереси підприємства в судах. Фінансовий відділ – здійснює контроль за бюджетом, грошовими потоками, виявляє фінансові ризики (шахрайство, крадіжки). Служба інформаційної безпеки – забезпечує захист конфіденційної інформації, запобігає кібератакам, організовує політику доступу до даних.

Як окремий відділ може створюватися відділ охорони та пропускного режиму. Він відповідає за фізичну безпеку, захист матеріальних активів і контроль доступу до об'єктів підприємства.

Великі підприємства активно співпрацюють із зовнішніми компаніями для вирішення окремих питань безпеки – кадровими агенціями, маркетинговими компаніями, ІТ-компаніями, що спеціалізуються на кібербезпеці та захисті баз даних. Такі підприємства можуть також співпрацювати з правоохоронними органами, митною службою, податковими органами та іншими державними структурами для забезпечення правового захисту, протидії шахрайству чи розслідування інцидентів.

Не залежно від розмірів підприємства, для формування системи безпеки має бути здійснений певний алгоритм дій. Наповнення кожного етапу може

бути дещо різним в залежності від специфіки суб'єкта господарювання, його розмірів та фінансових можливостей. Враховуючи, що досліджуване підприємство ТОВ «ТДВ ГРУП» є не великим за розміром підприємство, то цей алгоритм може бути наступним (рис. 3.4).

3.4. Запропонований алгоритм дій для формування (оновлення) системи економічної безпеки підприємства

Таким чином, організація системи економічної безпеки підприємства буде залежати від його розмірів, фінансових можливостей та ризиків і загроз з якими стикається підприємство. Алгоритм формування ефективної системи економічної безпеки можна умовно розділити на 7 етапів, які включають весь комплекс робіт з її організації від обстеження об'єкта до оцінки дієвості сформованої системи.

3.3. Мінімізація впливу професійного ризику бухгалтерів-аналітиків на рівень економічної безпеки підприємства

Сучасним суб'єктам господарювання часто доводиться працювати в умовах невизначеності, недостатності інформації та невпевненості в її достовірності. Навіть затверджені стандарти бухгалтерського обліку передбачають застосування такого поняття як професійне судження бухгалтера, тобто надання ним певних оцінок та відображення операцій, спираючись на власний досвід та розуміння процесів.

В той же час саме система бухгалтерського обліку є основним джерелом інформації для прийняття управлінських рішень взагалі і в галузі економічної безпеки зокрема. З цього випливає, що якщо з якихось причин в обліковій системі була сформована не точна чи не правдива інформація, то вона потрапить до керівника і може бути причиною неефективного рішення. Отримання в обліку недостовірної інформації розглядається як поняття професійного ризику бухгалтера.

Наші дослідження засвідчили, що інформація, яка надходить із облікової системи повинна бути належним чином опрацьована «...щоб в процесі її обробки та інтерпретації зробити висновки про стан економічної безпеки на даний момент і можливі шляхи поліпшення такого стану в перспективі» [44].

Опрацюванням інформації, отриманої з облікових та позаоблікових систем займаються аналітики і в їх роботі також можливі ризики, пов'язані з

невірним вибором інструментарію обробки, помилками в розрахунках чи неправильною інтерпретацією отриманих результатів.

Отже, окрім ризиків, що супроводжують підприємницьку діяльність і відображаються у системі бухгалтерського обліку, значний вплив на економічну безпеку підприємства справляють професійні ризики, які виникають через людський фактор у процесі виконання облікових операцій. Висока відповідальність бухгалтера перед користувачами звітності та значний рівень ризику, притаманний його професійній діяльності, вимагають визнання поняття «професійний ризик бухгалтера» у системі управління ризиками підприємства. Це також створює потребу вдосконалення організації бухгалтерського обліку в умовах ризику. Однак, питання вивчення природи та сутності професійних ризиків, пов'язаних із рухом облікової інформації, досі недостатньо досліджене як у бухгалтерському обліку, так і в ризик-менеджменті.

Скорук О. зазначає, що під «професійним ризиком бухгалтера розуміють інформаційні ризики, пов'язані зі спотворенням облікових даних, які виникають у системі бухгалтерського обліку і є наслідком дій або бездіяльності облікового персоналу».

Ми погоджуємося з цією думкою і вважаємо, що при організації системи економічної безпеки підприємства необхідно ідентифікувати такі ризики, щоб мінімізувати їх вплив на інформаційне забезпечення.

Умовно зазначені ризики можна розділити на три групи:

1. Професійні ризики, пов'язані з організацією бухгалтерського обліку на підприємстві, включають ризики викривлення інформації. До них належать випадки порушення працівниками бухгалтерської служби законодавчих або нормативних вимог, що регулюють фінансово-господарську діяльність компанії, що призводить до недостовірності облікових даних. Такі порушення можуть бути ненавмисними, спричиненими недостатньою кваліфікацією персоналу, або навмисними, коли дії здійснюються з метою отримання неправомірної вигоди. Наслідками виявлення недостовірної або фальшивої

інформації можуть стати штрафи та інші санкції з боку податкових і правоохоронних органів, погіршення репутації, втрата клієнтів і, як наслідок, зниження результативності роботи підприємства та рівня його економічної безпеки.

2. Ризики, пов'язані з порушенням методики ведення бухгалтерського обліку через неправильний вибір облікової політики. Такі ризики можуть призводити до того, що облікова інформація стає непридатною для ефективного управління підприємством, оприлюднена фінансова звітність може вводити в оману зовнішніх користувачів, спонукаючи їх приймати рішення, що не вигідні для компанії, можливе навіть зростання витрат через збільшення складності облікових операцій. У результаті таких ризиків часто відбувається необґрунтована зміна вартісної оцінки активів і капіталу, що негативно впливає на репутацію підприємства.

3. Організаційні ризики виникають у випадках, коли структура бухгалтерської служби, організація облікових процесів, рівень кваліфікації та особистісні якості працівників не відповідають завданням, які стоять перед бухгалтерією. Це може призвести до збільшення трудомісткості, зниження швидкості виконання облікових операцій, необґрунтованого розширення штату працівників і, як наслідок, зниження ефективності роботи системи бухгалтерського обліку. До цієї ж групи ризиків належать втрати конфіденційної інформації через недбалість або навмисні дії співробітників бухгалтерської служби.

Як бачимо, робота бухгалтерської служби це одна із складових організації системи економічної безпеки підприємства, яка з одного боку є основою формування обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою, а з іншого – формує окрему групу ризиків в системі економічної безпеки підприємства. Виходячи з цього, вважаємо за необхідне, виділити основні напрями мінімізації впливу професійних ризиків бухгалтерів-аналітиків на рівень економічної безпеки підприємства та заходи, що дозволять реалізувати, кожен із виділених напрямів (рис. 3.5).

Рис. 3.5. Напрями мінімізації впливу професійного ризику бухгалтерів-аналітиків на рівень економічної безпеки підприємства та засоби їх реалізації

Таким чином, нами встановлено, що робота бухгалтерів та аналітиків є з одного боку основою обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою, а з іншого вона формує окрему групу ризиків в системі економічної безпеки підприємства. Виходячи з цього, було виділено

три групи ризиків професійної діяльності бухгалтерів-аналітиків, що впливають на стан економічної безпеки підприємства та запропоновано напрями мінімізації впливу їх професійного ризику на рівень економічної безпеки підприємства та засоби їх реалізації.

Висновки до розділу 3

1. Запропоновано для систематичного контролю за станом фінансової складової економічної безпеки підприємства здійснювати щоквартальну оцінку ймовірності банкрутства ТОВ «ТДМ ГРУП» на основі моделі Альтмана та розроблено алгоритм вибору стратегії і режиму роботи системи економічної безпеки підприємства в залежності від показника Z-рахунку зазначеної моделі.

2. Організація системи економічної безпеки підприємства буде залежати від його розмірів, фінансових можливостей та ризиків і загроз з якими стикається підприємство. Алгоритм формування ефективної системи економічної безпеки можна умовно розділити на 7 етапів, які включають весь комплекс робіт з її організації від обстеження об'єкта до оцінки дієвості сформованої системи.

3. Встановлено, що робота бухгалтерів та аналітиків є з одного боку основою обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою, а з іншого вона формує окрему групу ризиків в системі економічної безпеки підприємства. Виходячи з цього, було виділено три групи ризиків професійної діяльності бухгалтерів-аналітиків, що впливають на стан економічної безпеки підприємства та запропоновано напрями мінімізації впливу їх професійного ризику на рівень економічної безпеки підприємства та засоби їх реалізації.

ВИСНОВКИ

1. Систему економічної безпеки підприємства можна розглядати як організовану, комплексну сукупність заходів, інструментів та методів, спрямованих на захист економічних інтересів суб'єкта господарювання від можливих загроз, як зовнішніх, так і внутрішніх та забезпечення стабільності і ефективності його діяльності. Встановлено, що вказана система, для виконання своїх завдань, повинна володіти такими основними характеристиками як індивідуальність, відокремленість, комплексність, дієвість та ефективність.

2. Організація системи економічної безпеки підприємства – це складний процес створення, структуризації та впровадження комплексу заходів, механізмів, політик та інструментів, спрямованих на захист підприємства від різного роду небезпек та загроз, а також гарантування його сталого функціонування та розвитку. Вона передбачає визначення основних елементів системи, до яких відносяться об'єкти, суб'єкти, принципи, засоби та методи вибір і реалізація яких залежить від завдань, що стоять перед службою економічної безпеки підприємства.

3. Обліково-аналітичне забезпечення відіграє ключову роль в системі фінансово-економічної безпеки підприємства. Воно є її невід'ємною частиною, сприяючи підвищенню ефективності цієї системи, адаптивності до змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі, а також забезпечуючи стабільність і конкурентоспроможність підприємства, тому в процесі організації системи економічної безпеки підприємства питанням обліково-аналітичного забезпечення треба приділяти особливу увагу.

4. Розрахувавши основні показники, що характеризують фінансово-господарську діяльність підприємства та здійснивши комплексну оцінку його фінансового стану можемо зазначити, що підприємство мало збиток у розмірі 444,6 тис. грн. лише у 2022 році, коли різко скоротилася кількість замовлень на

його послуги. В цей же рік рейтинг фінансового стану ТОВ «ТМД ГРУП» знизився до рівня Б. Всі інші роки підприємство мало рейтинг класу А, як фінансово стабільний суб'єкт господарювання та працювало прибутково.

5. Проведена оцінка рівня економічної безпеки підприємства за основними складовими показала, що найбільш критичними для ТОВ «ТДВ ГРУП» є політико-правова та кадрова складова. Саме за цими областями можна спрогнозувати надходження найбільших небезпек, тому треба визначити причини, що викликали їх зниження. Звернути увагу та провести більш глибокий аналіз причин необхідно і за фінансовою складовою, адже її рівень складає 60% від абсолютного, що також викликає певне занепокоєння.

6. У ТОВ «ТМД ГРУП» окремого підрозділу, який би займався питаннями економічної безпеки не створено. Система економічної безпеки досліджуваного підприємства побудована таким чином, що кожен співробітник в межах своїх функціональних обов'язків має виконувати певні дії для забезпечення економічної безпеки, проте конкретна відповідальність співробітників за стан безпеки у розрізі її складових не закріплена жодними розпорядчими документами. Розрахунок показників рівня безпеки та моніторинг змін внутрішнього і зовнішнього середовища на постійній основі не здійснюється.

7. Запропоновано для систематичного контролю за станом фінансової складової економічної безпеки підприємства здійснювати щоквартальну оцінку ймовірності банкрутства ТОВ «ТДМ ГРУП» на основі моделі Альтмана та розроблено алгоритм вибору стратегії і режиму роботи системи економічної безпеки підприємства в залежності від показника Z-рахунку зазначеної моделі.

8. Організація системи економічної безпеки підприємства буде залежати від його розмірів, фінансових можливостей та ризиків і загроз з якими стикається підприємство. Алгоритм формування ефективної системи економічної безпеки можна умовно розділити на 7 етапів, які включають весь комплекс робіт з її організації від обстеження об'єкта до оцінки дієвості сформованої системи.

9. Встановлено, що робота бухгалтерів та аналітиків є з одного боку основою обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою, а з іншого вона формує окрему групу ризиків в системі економічної безпеки підприємства. Виходячи з цього, було виділено три групи ризиків професійної діяльності бухгалтерів-аналітиків, що впливають на стан економічної безпеки підприємства та запропоновано напрями мінімізації впливу їх професійного ризику на рівень економічної безпеки підприємства та засоби їх реалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андріїв Н. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*, 2023. № 52. URL: <https://doi.org/10.32782/10.32782/2524-0072/2023-52-12> (дата звернення: 29.10.2024)
2. Безродна Т.М. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємством: визначення сутності поняття. *Вісник Східноукраїнського нац.ун-ту ім. В. Даля*. 2015. №10 (128). Ч. 2.
3. Бондаренко О.О., Сухецький В.А. Фінансово-економічна безпека підприємства: теоретичний та практичний аспекти. *Електронне видання «Ефективна економіка»* 2014. №1 0. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3580>.
4. Бруханський Р. Ф. Модернізація обліково-інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту сільськогосподарських підприємств: *Сучасний бухгалтерський облік, аналіз і аудит: галузевий аспект*: кол. моногр. / за ред. П. Й Агамас. Дніпропетровськ: Герда, 2013. Т. 1. С. 21-34.
5. Василішин С. І. Обліково-аналітичне забезпечення в системі ризиків та загроз економічної безпеки аграрних підприємств України: монографія. Харків: ТОВ «Друкарня Мадрид», 2020. 419с. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/9849>
6. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення : монографія. Львів : Арал, 2015. 386 с.
7. Васильців Т. Г., Волошин В. І., Гуменюк А. М. Пріоритети та засоби зміцнення економічної безпеки малого і середнього підприємництва: монографія. Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2014. 248 с.
8. Вітер С. Захист облікової інформації та кібербезпека підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 11. С.497-502. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/11_ukr/80.pdf

9. Герасимчук З.В., Вавдіюк Н.С. Економічна безпека регіону: діагностика та механізм забезпечення: монографія. Луцьк: Надстир'я, 2014. 244 с.
10. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства: навч. посіб. для студ. вищих навчальних закладів . К.: Центр навчальної літератури, 2015. 488 с.
11. Гнилицька Л.В. Обліково-аналітичне забезпечення функціонування системи економічної безпеки суб'єктів господарювання як об'єкт наукових досліджень. *Управління проектами та розвиток виробництва*: Зб.наук.пр. Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2011. № 1(37). С. 142-150. URL: <http://www.pmdp.org.ua /images/Journal/ 37/11glvond.pdf>
12. Господарський кодекс України від 16.01.03. № 436-IV. Верховна Рада України : URL:zakon.rada.gov.ua/go/436-15.
13. Губський Б. В. Економічна безпека України: методологія виміру, стан і стратегія забезпечення: монографія. К.: ДП «Укрархбудінформ», 2011. 122 с.
14. Добровольська О. В., Майстренко Л. Ю. Фінансовий стан підприємства: сутність і необхідність його аналізу. *Агросвіт*. 2014. № 7. С. 24–27.
15. Донець Л.І., Ващенко Н.В. Економічна безпека підприємства: навч. Посібник. К.: ЦУЛ, 2014. 240 с.
16. Єфіменко Т.І. Внутрішньогосподарський контроль: навчальний посібник. Харків: УкрДАЗТ, 2013. 313 с.
17. Камлик М. І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект: навч. посібник. К. : Атіка, 2014. 432 с.
18. Каркавчук В. В. Аналіз системи фінансової безпеки підприємства. *Вісник Львівського національного університету*. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2017. № 38. С. 90-94.
19. Карпович І. М. Сучасні технології оцінки ризиків інформаційної безпеки в електронній комерції. Інформаційні технології та комп'ютерна

інженерія ВНТУ. 2022. № 3. С.55-76. URL:
https://tech.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/5_2022/13.pdf

20. Каткова Т., Ткачова, Н., Київська К., Добровольська О., Редько К. До проблеми вдосконалення механізмів державного управління економічною безпекою в умовах реформаційних змін: іноземний досвід, українські реалії. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2022. № 1(42), 324–334. URL:<https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.42.2022.3707>

21. Ковальов Д.С., Плетнікова І.П. Кількісна оцінка рівня економічної безпеки підприємства. *Економіка України*. 2016. № 4. С. 35-40.

22. Коптева Г.М. Інформаційне забезпечення економічної безпеки бізнес-процесів підприємства торгівлі. *Держава та регіони*. 2020. № 4 (115). С. 85-90. URL:
http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2020/4_2020/17.pdf (дата звернення: 05.11.2024)

23. Кракос Ю. Б., Разгон Ю. Б. Управління фінансовою безпекою підприємств. *Економіка та управління підприємствами: проблеми теорії та практики*. 2017. № 1(1). С. 86-97.

24. Лень В. С. Обліково-аналітична система підприємства: обґрунтування, визначення, модель. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2016. № 1 (5). С. 281-290.

25. Миколюк О. А. Особливості інформаційного забезпечення управління підприємством. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021. № 3 С. 48-52. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2022/03/2021-en-3-07.pdf>

26. Небава М. І., Міронова Ю.В. Економічна безпека підприємства: навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2017. 73 с.

27. Новик І.В. Проблеми та перспективи забезпечення економічної безпеки підприємства в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2020. №43. URL:
http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/43_2020_ukr/43.pdf

28. Нагорна І.І. Діагностика рівня економічної безпеки підприємства:

URL: http://e-u.in.ua/./241_nagorna_i.i._diagnostika_rivnja_ekonomichnoi_bezpeki_pidpriems

29. Одношевна О.О., Міньковська А.В., Саванчук Т.М. Антикризове управління як елемент удосконалення системи економічної безпеки в сучасних умовах. *Електронний журнал Економіка та суспільство*. 2023. Випуск 49.

URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-9>

30. Орлик О. В. Економічна безпека підприємства: властивості, стратегія та методи забезпечення. *Економічна безпека в умовах глобалізації світової економіки: у 2 т.: колективна моногр.* Дніпропетровськ: "ФОП Дробязко С.І.", 2014. Т. 2. С. 176–182.

31. Отенко І.П., Іващенко Г.А., Воронков Д. К. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. Х.: ХНЕУ, 2012. 251 с.

32. Пелех У. Обліково-аналітичне забезпечення реалізації стратегічних цілей діяльності підприємства в умовах цифрової економіки. *Економіка та суспільство*, 2022. № 39. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-36> (дата звернення: 11.11.2024)

33. Податковий кодекс України від 02.12.10 р. № 2755-VI зі змінами та доповненнями. *Верховна Рада України*. URL: zakon.rada.gov.ua/go/2755-17.

34. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: наказ Міністерства фінансів України № 879 від 02.09.14. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

35. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1997 р. № 996-XIV. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

36. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 07.06.96 № [237/96-ВР](#). *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80#Text>

37. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XIII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#n148>

38. Ромма А. Дослідження зовнішнього і внутрішнього середовища в

системі економічної безпеки підприємства. *Молодь, наука, бізнес: традиційні й нові аспекти досліджень*: тези доповідей науково-практичної конференції 26.03-29.03.2024 р.: Дніпро: ДДАЕУ. Факультет обліку і фінансів, 2024. С. 60-61.

39. Ромма А.С Розробка концепції економічної безпеки підприємства, як основа її організації. *Обліково-фінансове, інформаційне та мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи*: збірник тез II Міжнародної науково-практичної інтернетконференції 30-31 жовтня 2024 р. Дніпро: ДДАЕУ, 2024. С.196-197

40. Ромма А.С. Організація обліково-аналітичної роботи в системі економічної безпеки підприємства. *Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств*: тези доповідей VIII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції 9-10 травня 2024 р. Дніпро: факультет обліку і фінансів, 2024. С. 132-134

41. Саванчук Т., Сергієнко В. Ключові напрямки організації системи економічної безпеки аграрного підприємства. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. № 8 (08), С. 221-223. URL: <https://doi.org/10.32782/dees.8-36>

42. Саванчук Т.М. Організаційні аспекти формування системи економічної безпеки українських підприємств. *Модернізація економіки: сучасні реалії, прогностні сценарії та перспективи розвитку*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (28-29 квітня 2021 р., м. Херсон). – Херсон: Видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2021. С. 144-148. URL: <http://kntu.net.ua/ukr/content/view/full/58796>

43. Саванчук Т.М. Удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення управління кадровою безпекою підприємств в умовах трансформаційної економіки. *Фінансово-економічні механізми розвитку підприємництва: теоретичний та практичний аспекти*: Збірник тез за матеріалами Всеукраїнської науково - практичної конференції здобувачів

вищої освіти та молодих учених (19 – 20 листопада 2020 р.). Частина 2. Дніпро: НМетАУ, 2020. С.260-263

44. Саванчук Т.М., Ромма А., Чалий Р. Інтеграція облікової та аналітичної роботи в системі інформаційного забезпечення управління економічною безпекою підприємства. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2024. Випуск 5/14. URL: <http://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/475>

45. Саванчук Т.М., Назаренко В.В. Вимоги до формування інформаційних потоків в системі обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства. *Економіка і суспільство*. 2023. № 57. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3132/3055>

46. Саванчук Т.М., Прокуда О.П. Важливість дослідження зовнішнього і внутрішнього середовища для стратегічного управління в системі забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. *Наукові та прикладні аспекти удосконалення обліково-фінансового забезпечення підприємств в умовах нестійкої економіки (з нагоди 100-річчя з часу заснування Дніпровського державного аграрно-економічного університету)* : колективна монографія / за заг. ред. І.П. Приходька, О.М. Губарик. Дніпро: Пороги, 2021. С. 255-267

47. Скорук О. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства: конспект лекцій. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2021. 94 с.

48. Соловйов А.І. Впровадження сучасних управлінських інформаційно-комунікаційних технологій для забезпечення бізнес процесів на підприємстві. *Проблеми сучасних трансформацій*. 2022. №6. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2022-6-04-05>

49. Фоміна М. В. Проблеми економічно безпечного розвитку підприємств: теорія і практика: монографія. Донецьк: ДонДУЕТ, 2013. 141 с.

50. Храпкіна В. В., Рибалко А. Р. Контроль та його місце в системі

управління організацією. Причорноморські економічні студії. 2021. Випуск 64. С. 93-98. URL: http://bses.in.ua/journals/2021/64_2021/17.pdf

51. Цивільний кодекс України від 16.01.2003р. № 435 – IV із змінами та доповненнями *Верховна Рада України*. URL: zakon.rada.gov.ua/go/436-15.

52. Чернецька О.В., Саванчук Т.М. Фінансово-економічна безпека в системі управління підприємством: сутність та політика забезпечення. *Інфраструктура ринку*. 2018. № 17. С. 242-247. URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/17-2018> (дата звернення: 11.11.2024)

53. Yarmoliuk O., Hubaryk O., Savanchuk T., Dmytrenko O. & Khomiak N. Information coverage in financial statements: practical experience in the application of ias and ifrs. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2021. 5(40), pp. 276–287. URL: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v5i40.245101>

